Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера дехз ● ШОАТТА, 1 ДЕКАБРЬ, 1979 ШУ. ● № 143 (6118). ● Мах 2 кепиг.

ПАРТЕ ПЛАНАШ— ХАЛКЪА ПЛАНАШ

НОХЧ - ГIАЛГIАЙЧЕН КЪАХЬЕГАМХОША, БЕРРИГАЧА СОВЕТСКИ НАХА А САННА, ЧIОАГIА РАЬЗА БОЛАШ ТIАИЙЦАР КПСС ЦК НОЯБРЬСКИ (1979 ш.) ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ, ИТТАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ШОЛЛАГIЧА СЕССЕ МАТЕРИАЛАШ. ЦАР ЙИЗЗА А БIАРЧЧА А КЪОАБАЛЪЮ КПСС ЦК ГЕНЕРАЛЬНИ СЕКРЕТАРА НОВ. Л. И. БРЕЖНЕВА ПЛЕНУМЕ ДАЬЧА БОККХА ЧУЛОАЦАМ БОЛЧА, КIОАРГАЧА КЪАМАЬЛАЦАРА ПОЛОЖЕНЕШИ ВЫВОДАШИ, СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССЕ ТIАИЙЦА ЗАКОНАШ.

КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЯРА КЕРДА ДОАЗОНАШ

ИттазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIа сесси

28 ноябре деккъел тIехьа-тIа Союза Советен Къамий Советен къаьст-къаьста юкца йолайир «1980 шера СССР экономически социальни дегIайоалаяра Паччахьалкхен планахи 1979 шера СССР социальни экономически дегIаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра леламахи», «1980 шера СССР Паччахьалкхен бюджетахи 1978 шера СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи» аь докладаш.

КЪАМИЙ СОВЕТЕ

28 ноябре Къамий Совета хьалхара заседане депутаташен хьаьнашен чIоагIIа тоараш а тохаш тIаийцар новкъостий **А. Я. Пельше, В. В. Кузнецов, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, Э. А. Шеварднадзе, К. В. Русаков.**

Председателал деча **В. П. Рубена** дош делар Къамий Совета планово-бюджетни комиссе председателла **Н. И. Масленниковна.** Цо йир планово-бюджетнии отраслевойи комиссей 1980 шера СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен планах, 1979 шера СССР экономически социальнии дегIаяра Паччахьалкхен плаи кхоачашъяра леламах, 1980 шера СССР Паччахьалкхен бюджетахи 1978 шера Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи йола содоклад.

Пренешка къамаьлаш дир профсоюзий Украински республиканска совета председателла депутата **В. А. Сологуба,** РСФСР Министрий Совета председателла заместителла депутата **Е. Ф. Карпова,** Белоруссе КП Брестски обкома хьалхарча секретара депутата **Е. Е. Соколова,** Самаркандски области К. Маркса цIерагIча колхоза председателла депутата **Д. Ю. Юсупова,** СССР геологе министра депутата **Е. А. Козловске,** Казахстана Компарте Павлодарски обкома хьалхарча секретара депутата **В. В. Исаева.**

СОЮЗА СОВЕТЕ

Союза Совета хьалхара заседани хилар.

ЧIоагIIа дIаьхдаь тIоараш а тохаш депутаташи хьаьшашеи тIаийцар новкъостий **Л. И. Брежнев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Д. А. Кунаев, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. В. Щербицкий, Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих.**

Заседани хилар Союза Совета председателла **А. П. Шитикова** председателал а деш.

Палата планово-бюджетни комиссе председателла **Г. И. Ващенкос** йир планово-бюджетнии отраслевойи комиссей 1980 шера СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен планах, 1979 шера СССР экономически социальнии дегIаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра леламах, 1980 шера СССР Паччахьалкхен бюджетахи 1978 шера Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи йола содоклад.

Пренешка къамаьлаш дир РСФСР Министрий Совета председателла хьалхарча заместителла депутата **В. П. Орлова,** парте Московски горкома секретара депутата **Р. Ф. Дементьевас,** Украински ССР Министрий Совета председателла заместителла, республика Госплана председателла **В. А. Масоль,** Эстоне Компарте ЦК хьалхарчи секретара депутата **К. Г. Вайнос,** Узбекски ССР Министрий Совета председателла депутата **Н. Д. Худайбердыева,** юрта боахам производственно-техническе IалашIаре йолча СССР Паччахьалкхен комитета председателла депутата **А. А. Ежевске.**

* * *

29 ноябре Кремле дIахо болх беш хилар СССР Лакхехьарча Совета сесси. Хьалхарча дийнахьа юкъа йолаяь 1980 шера СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен планахи 1979 шера Паччахьалкхен план кхоачашъяра леламахи, 1980 шера СССР Паччахьалкхен бюджетахи 1978 шера бюджет кхоачашъярахи йола докладаш къаьст-къаьста дIахо юкцаш хилар Союза Советии Къамий Советии.

СОЮЗА СОВЕТЕ

Депутаташи хьаьшашеи чIоагIIа, дIаьхдаь тIоараш а тохаш тIаийцар новкъостий **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. П. Кириленко, Д. А. Кунаев, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. В. Щербицкий, Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих.**

Председателал дечо — Союза Совета председателла **А. П. Шитикова** хьайийллар заседани. Пренеех къамаьлаш дир Казахстана Компарте ЦК секретара депутата **С. Н. Имашева,** Белоруссии ССР Министрий Совета председателла хьалхарча заместителла, БССР Госплана председателла депутата **В. А. Гвоздева,** «Тбилгорстрой» объединене комплексни бригада бригадира депутата **Т. И. Картвелишвиле,** СССР мелиорацеи хинбоахамеи министра депутата **Н. Ф. Васильева,** Краснодарски крайисполкома председателла депутата **Г. П. Разумовске,** электромашиностроене Ерригсоюзни Iилма-толламе институтa директора депутата **И. А. Глебова,** Челябински облисполкома председателла депутата **Е. Ф. Куракина,** КПСС Кемеровски обкома хьалхарча секретара депутата **Л. А. Горшкова,** Владимир Ильича цIерагIча Новобакински мехкдаьтта чакхдоахача завода оператора депутата **А. С. Алиевас,** СССР архитекторий Союза правлене хьалхарча секретара депутата **Г. М. Орлова,** КПСС Белгородски обкома хьалхарча секретара депутата **Н. П. Трунова,** КПСС Чувашски обкома хьалхарча секретара депутата **И. П. Прокопьева,** Ачински глиноземни комбината фильтровальщицас депутата **А. В. Нововас,** Таджикски ССР Министрий Совета председателла депутата **Р. Набиева.**

КЪАМИЙ СОВЕТЕ

ТIоараш а тохаш гулбеннараша тIаийцар новкъостий **А. Я. Пельше, В. В. Кузнецов, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, Э. А. Шеварднадзе, К. В. Русаков.**

Заседани хьайийллар Къамий Совета председателла **В. П. Рубена.** Пренеех къамаьлаш дир Рижски йоккхача панелех цIенош хьалдеча треста трубоукладчикий бригадира депутата **А. А. Дамбиса,** Грузе Компарте Тбилисски горкома хьалхарча секретара депутата **Т. Н. Ментешашвиле,** Азербайджански ССР Министрий Совета председателла хьалхарча заместителла депутата **С. Б. Татлиева,** Молдаве Iилмай Академе президента депутата **А. А. Жученкос,** Армене профсоюзий республикански совета председателла депутата **Л. Г. Саакяна,** СССР автомобильни промышленноста министра заместителла деза моькьаш кхухьа автомобилаш арахецаш йолча Камски объединене Генеральни директора депутата **Л. Б. Васильева,** Киргизски ССР Министрий Совета председателла депутата **С. И. Ибрагимова,** СССР Iилмай Академе Сибарегlен отделене председателла депутата **Г. И. Марчука,** Къилбаседа Хlирий АССР Правобережни района «Хумалаг» яхача колхоза председателла депутата **А. Д. Басаева,** Туркменски ССР Министрий Совета председателла депутата **Ч. С. Каррыева,** КПСС Коми обкома хьалхарча секретара депутата **И. П. Морозова,** Эстонски ССР Министрий Совета председателла депутата **В. И. Клаусона,** Дагестански АССР Министрий Совета председателла депутата **М. Ю. Юсупова.**

Шинна палате депутаташа белгалдаьккхар хьагIадоагIIачу шера планаш кхоачашъяр иттлагIа пятилетка экономически социальнии декхараш кхоачашдара боккха лоархIам болаш, халкъа вохара хьал дIахо дегIадоаладара, Советски Союза обороноспособность чIоагIъяра, дIахо мехка социально-экономически прогресс хьаяра йола тороиш вIашагIтехьаьккхара новкъостна деш хургхилар. 1980 шера планагIа лаьрхIад ерригача союзни республикайи экономически регионийи экономикех культурехи дIахо дегIайоалие, цар боахамы комплексность лакхъе. ЧIоагIIа теркам тIабахийтаб Сибарегlен Гаьнарча Малхбоалех, Российски Федерапе Iаьржа доашача лаьттай зоне тIама хьахоллаш дола низаш дегIадоаладара.

Ораторша белгалбаьккхар Коммунистически парте ЦК-и Советски правительстваи планирование системех ерригаа боахама механизми органашка тоаяра тIаерзаьча решенеи, сессена хьалха хиннача КПСС ЦК Пленума решенеи. Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьла лоархIам. Экономически дегIаахара темпаш белгалдаьккхар къамаьлаш доьрана. ДуккхагIча даьккъе мехка Iалашдате йоккхача экономически потенциалах дикагIа а биззагIа а пайда эцарах тайша хилар. Дуккхьал из бахьан долаш 1980 шера плана тIа белгальйй мощностех пайда эцийта тоадара, материальни ресурсаш кхом беш дIаахийтара тIадерзадаьча де дезарий комплекс.

Мехка Паччахьалкхен плани бюджетеи могаеш предложенеш телаш депутаташа хьахьеккхар 1980 шера — В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 110 шу дизара шера — Советски наха парте хьалхленна йерра социалистически яхь Iоаржаергхиларах, кердача къахьегама толамашца доагIIача тайпара ленински юбилейнен хургйолча КПСС XXVI съездан уж накъагIоргхиларах тоаш тешаш хилар.

* * *

Москве, Йоккхача Кремлевски Двореце, 30 ноябре ший болх чакхбаьккхар иттазлагIа херажча СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе. Массе оагIорахьара, чIоагIIа теркам тIабахийта, чIоагIIа хьашт долаш йийцар депутаташа карагIдаьнарий итогаши пятилетка чакхйоалача шера мохк экономически социальни дегIабоалабара планаши, тIаийцар мехка законности правопорядоки дIахо чIоагIъяра тIадерзадаь дола лоархIаме Законаш.

Сессе болх чакхбоалача дийнахьа депутаташ гулбелар Союза Советеи Къамий Советеи цхьана яьча заседане.

ЧIоагтIа, дIаьхдаь тIоараш а тохаш гулбеннараша тIаийцар новкъостий **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Д. А. Кунаев, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. В. Щербицкий, Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, Э. А. Шеварднадзе, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, К. В. Русаков.**

Заседани хьайийллар Союза Совета председателла **А. П. Шитикова.**

Дош чакхдоаллаш 1980 шера СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен планахи 1979 шера СССР экономически социальнии дегIаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра леламахи долча деша хьакъехьа къамаьл дир СССР Министрий Совета председателла заместителла, СССР Госплана председателла депутата **Н. К. Байбакова.**

Депутаташа палаташка гIолла къаьст-къаьста голосовани а еш берригаш раьза а болаш тIаийцар 1980 шера СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен планах дола Закон.

Берригаш раьза а болаш тIаийцар 1979 шера СССР экономически социальнии дегIаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра леламах дола соцам.

Дош чакхдоаллаш 1980 шера СССР Паччахьалкхен бюджетахи 1978 шера Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи къамаьл дир СССР финансий министра депутата **В. Г. Гарбузова.**

Депутаташа палаташка гIолла къаьст-къаьста голосовани а еш берригаш раьза а болаш тIаийцар 1980 шера СССР Паччахьалкхен бюджет чIоагIъярах дола Закон.

СССР Лакхехьарча Совето чIоагIйир 1978 шера СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет, тIаийцар боагIIаш бола соцам.

Цул тIехьагIа сесси йолаелар ден повестка кхоалагIа пункт юкца.

«СССР халкъа тIахьожама хьакъехьарча СССР Закона проектах» йола доклад йир СССР Министрий Совета Председателла хьалхарча заместителла депутата **Н. А. Тихонова.**

Палаташка гIолла къаьст-къаьста голосовани а еш депутаташа берригаш раьза а болаш тIаийцар «СССР халкъа тIахьожамах» дола СССР Закон. ТIаийцар шитта «СССР халкъа тIахьожамах дола» СССР Закон леладара порядках бола СССР Лакхехьарча Совета соцам.

Цул тIехьагIа депутаташ болабелар ден повестка йоьалагIа пункт юкца.

«СССР Лакхехьарча Суда хьакъехьарча СССР Закона, СССР прокуратура хьакъехьарча СССР Закона, СССР Паччахьалкхен арбитража хьакъехьарча СССР Закона, СССР адвокатура хьакъехьарча СССР Закона проектех доклад йир Союза Совета законодательни предположеней комиссе председателла **М. С. Горбачева.**

Палаташка гIолла къаьст-къаьста голосовани а еш депутаташа берригаш а раьза болаш тIаийцар «СССР Лакхехьарча Суда хьакъехьара» СССР Закон, «СССР прокуратура хьакъехьара» СССР Закон, «СССР Паччахьалкхен арбитража хьакъехьара» СССР Закон, «СССР адвокатура хьакъехьара» СССР Закон. ТIаийцар шитта «СССР Паччахьалкхен арбитража хьакъехьара» СССР Закон леладара порядках» бола СССР Лакхехьарча Совета соцам.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдара хьакъехьа доклад йир СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретара **М. П. Георгадзе.** СССР Лакхехьарча Совето тIаийцар доагIдоагIаш дола Законаш.

Цу тIехь ший болх чакхбаьккхар иттазлагIа херажча СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе.

(ТАСС).

Шиъ бахьан тIехдиза кхеташ хиларна № 7 йолча треста чуйоагIача тIишлон Грозненски монтажни управлене дукхачу гIишлонхоша лоархIаши ший деши ва электросварщик Шевченко Николай. Хьинаре дакъа лаьцар цо В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводера ЭЛОУ-АВТ яха установка хьалъеча а. Ший смени нормаш цо кхоачашъю 140 — 150 процент.

СУРТА ТIА: дикагIвола электросварщик Н. Шевченко.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ДIахо кхы а дикагIа

Дегаш тIохдаьнна тIаийцад Грозненски района «Юбилейный» совхоза къахьегамхоша КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателла новкъоста Л. И. Брежнева КПСС ЦК ноябрьски Пленуме даь къамаьл иттазлагIча херажча СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе материалаш.

ИттлагIча пятилетка декхараш толаме кхоачашдаьл тха коллективо. Даь шера кхоачалиъяьй совхозо сом. хьайбай продукци, хлат пачхаьалкхенна дIадалара плаш. Кхоачашъергйолаш я баьцадаараш дIададара план а ТIадоагIIача 1980 шера тха къахьегамхой балхаш дергдолаш ба цхьайтталлагIча пятилетка чотагIа. ВорхI эзар тоши баьцадаараш дIадала лерI оаха цу шера. Дуккха дуккхагIа хургья пачхаьалкхенна дIалу хьайбай а кхьйола а юртбоахама продукци. КПСС ЦК Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета сессеи соцамаш кхоачаш а деш кхы а дикагIа толамаш доахаш къахьегаргдолаш ба тха къахьегамхой.

Х. ВИТУШЕВ,
совхоза директор.

БОЛХ ДИКАГIА БЕ ДОГ ДОАГIА

Берригача советски наьха теркама юкъмоттиге латт хIанз чакхъяьшача КПСС ЦК Пленумеи иттазлагIа херажча СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессеи материалаш. Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателла новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлаца къаьгга хьахьеккхад вай мохк экономически а социальни а дегIабоалабара карагIдаьннараш, хьалда белгалдаьхад цу наькъа тIа керда толамаш дахара да дезараш.

Къахьегамхошта идеологически кхетама болх беча балхахой теркам керттерчох тIа а берзабеш новкъоста Л. И. Брежнева Пленуме аьннад: «ХIаьта цIенагIа хилийта, новкъостий, моттийта леладери гIар-татен, вIегIагIа хилийта В. И. Ленина «политически трескотня» олаш хинар. Советски наьаца ду къамаьл тIуллахьара, цIенхоштара: керте болх хила деза».

Цу деш кхы а кIоаргагIа кхетабайт наха юкъе шерра болх беча тха коллективна хьалхашка латтача декхарий бехктонхам. Музей балхахоша дукха къахьег бахача наха коммунистически кхетам балара, къаьстта йоакхо ю юртахошка бахача наха юкъе беча балха. Массехк шу да оаха дIа-хьа лелаш музей вIашагIъелла. Цул экспозицега наст-наста хьеж юртахой, цар ладугII чулоацам болаш йолча лекцешка. Шитта, укх шера дIа-хьа лела музей хиннай Шалински, Назрановски, Гудермесски, Грозненски, Шелковской кхыйолча районашка. Музея балхахоша юртахошта лаьрхIа чакхъяьккхай 20 эзар сага дакъа лаьца 634 экскурси. Республикански агитпоезда цхьана оаха дакъа лоац кхай тIарча станицаш, хьайбай фермашка чакхйоахача мероприятешка.

ТIехьа тIайоагIIача хана кхы а дикагIа къахьегаргда тха коллективо парте ЦК Пленума решенеш вахаре кхоачашъяра.

М. АЗИЕВ,
Республикански краеведчески музея директора декхараш кхоачашдер.

Дег тIара къоабалъю

Берригача советски нах а санна чIоагIIа теркам тIабахийта укх деношка хиннача КПСС ЦК ноябрьски (1979 шера) Пленума решенеш. Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева даь къамаьл, Пленума тIехьа хиннача иттазлагIа херажча СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе материалаш йоана, вIашехьтарйш деш, уж материалаш дикагIа кхетае гIерташ бар «Чечингсельстрой» треста автотранспортни контора болхлой, инженерно технически болхлой, гIуллакхера нах.

Цар дег тIара къоабалъю Пленума решенеш, новкъоста Л. И. Брежнева Пленуме даьча къамаьлацара положенеш выводаш, сессе тIаийца 1980 шера СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен планах, СССР Паччахьалкхен бюджетах а кхыча дешаех а дола Законаш.

СУРТА ТIА: гIуйрийна болха смена йолаялалехьа контора кона гулбеннача водителашта, слесарашта керда газет дешаш ва АТК парторганизаце секретарь Нагуханов Бали.

И. ПЛИЕВА сурт.

Ханал хьалха

Социалистически яхье дика производствении хьокхамаш а доахаш накъабола В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денна «Южэнергохимзащита» специализированни управлене кавказски участал болхлой. Деррига технико-экономически хьокхамий цхьайтта бетта план 21 ноябре кхоачашъяьй цар. Ер бутт боаллехьа планал совгIа кхоачашдергда итташ эзараш сомий маьха балхаш.

Оборудовани мукх ца кийтара лаькъера дукха балхаш дьад цар «Грозэнерго» районни энергетически управлене предприятешка. Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе, СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химзаводе, Черкейски ГЭС-е, кхыча предприятешка.

Социалистически яхье хьалха латташ ба укказ кислотоупорщикаш В. Пирогов, А. Жданович, В. Епхиев, Ш. Наурханов, В. Гусев. Цар хIара сменагIа нормаш дикка тIехкхоачашъю.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

СКВАЖИНАШТА «ДАРБА ДЕРАШ»

ИттлагIча пятилетка диълагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра тIагIертта къовсам лоаттабеча «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахошта дукха новкъостал ду скважинашта капитальнии лаьттанна кIалея ремонт еш коммунист В. М. Романов керте латтача цеха коллективо. Къаьстта дика болх беш ба уккала лаьттанна кIал скважинашта ремонт еш бараш. Цар хIанзалехьа кхоачашъяьй пятилетка диълагIча шера план. Скважинашта 3100 ремонт яьй цар, шеро задапел совгIа лыр бIаь а йолаш. Ер шу чакхдалалехьа кхы а задапел совгIа 280 скважинана ремонт ергья.

Ремонтникаша хьинар кхоца деш къахьегарах укх шера мехкдаьттахоша планагIа лаьрхIатул совгIа даьккхад 39 эзар тонн «Iаьржа дошуо». Къахьегама оесирле лаьхъяра задани й процент тIехкхоачаш а еш, цун чотах даьккхад планал совгIа чел даьккха мехкдаьтта. Планал совгIа продукци маьхала лакхарах итт бетта планал совгIа пачхаьалкхенна баь пайда 190 эзар сом да.

Къаьстта дика къахьегара белгальйна я коммунисташ Солнышкин Дмитрий Семенович, Афанасьев Анатолий Егорович керте латта скважинашта лаьттанна кIал ремонт ю бригадаш. Шера план кхоачашъяра эгара хьалха рапорт делар цар.

ХIара скважинана еш йола ремонт ханал хьалха чакх а йоаккхаш, на тIехдика мара хилийтац. Шоай къахьегама толамаш цар кетаду В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цIейна.

А. ТИЩЕНКО.

ЛаьрххIа кийчдаьд

Иззъ бIаь гектар лаьтта хIанзале кийчдаь Iодиллад «Назрановский» совхоза механизатораша хьатIайоагIача бIаьсти шекара свеклаш дIаювргйолаш. Укх шера свеклаш дIаялара пачхаьалкхен план совхоза кхаш леладераща, кхоачашъяьяле а цар чубена хьувкъам дукхагIа хила йиш йолаш бар. ХIана нийсденна из шитта?

Цун керттера бахьан да йоакхо еш лаьтташ кийчдаь да хилар. Балхаш эсала лелаш хиларах вIашгIехьдаьннадац совхоза механизаторий свеклай фу дIадуаргдола лаьтташ гураьха кийчдаь Iодахка. БIаьсти яьча мара низ дIаихаьчабац уж аха. Ахар а ниййсденнад удобренеш ца тоссаш. Пудукха лаьттанца тIоадали кхы эша «кхатон» кхоачамбоацаш хиларах ма хетта дика хьий къаьнц свеклаш.

Цу тайпара гIалат кхы довлийтаргдоацаш гIулакх даьд совхоза кулгалхоша укх гурахьа. Алботачиев Iалаудина Iусмана кулгалдеча отрядерча механизатораша лаьрхIа къахьийтад свеклаш дIаювргйола лаьтташ кийчдеш. ХIара гектара тIа хьалкагIа барайтта центнер тайп-тайпара удобренеш а тайса, цул тIехьагIа дискаш доахкача ЛДГ-10 яхача агрегатаца лушенн йича мара лаьтташ ахадац.

— Тешшаме да тIадоагIача шера шекара свеклаш тха совхозе дика хьувкъаргхилар, — йоах директора Льянов Махьмада.

Цхьа бIаьи ах бIаьи процентага дIаяхкоаташ дийнахьара нормаш кхоачашъеш къахьег Т-150, К-701 яхача тракторашца тIа багIача Амиров Хьажмурда, Даурбеков Лахана, Котиев Вахас, Сукиев Тухана, кхычар.

Соахкартул цхьа эзар гектар дукхагIа да укх гурахьа дIаахийо на бола ялат. Дукха дуккхагIа я ахха ялбьев. ХIара дийнахьа 150—170 гектара тIара лаьтта ахе Iодула трактористаша. Уж сеца ца латтийташ технически гIулахх деш ба «техпомощь» яхача машинаца лела слесарь-наладчик Мархиев Ахьмади газоэлектросварщик Плиев Махьмади.

С. АУШЕВ.

ПАРТИЙНИ КУЛГАЛДАРА НИЗ

Партийни организаце йиза йола гІонча я Карабулакски химически реагентий завода комсомольски организаци. Комсомольцаш болх беш ба ерригача производственни участкашка. Коллективо хІара яьккхача кхоталонца дакъа да кагирхой. Заводе я 4 комсомольско-кагирхой коллектив. Царех цаІ я «А» смена коллектив (начальник Н. Д. Коломыцев). Мехкдаьтта промышленноста Министерства «Союзнефтеспецматериалы» яхача Ерригсоюзни производственни объединене предприятей комсомольско-кагирхой коллективашта юкъе соахка йоаржань хиннача социалистически ахье шоллагІа моттиг яьккхар цо.

Заводе арахецача хІара 100 тонн химически реагентех 35 тонн, хийца ала йиш йолаш да, кьоначо болхлой кулгашца арахецаш я. Производствана юкъе хІара шера йоаржаеча социалистически ахьа итогаш сиш белгалбоахача коталонаш кьарашта юкъе ба дукха кагирхой, комсомольцаш. Аьлча кхоачам болаш да, Храмов Петра цкий къахьегама гІулакхаш тха заводе дІадолаьлга. Завода комсомоло хьалхехаьча цунна долор Правительства совгІат — Къахьегама ЦІена Байракха орден. СССР Лакхехьарча Совета депутат ше хиларах тарра пачхьалкхения кулгалдара гІулакхашка, вай советски кагирхошца цхьана Гаване хиннача Дерригача дуне кагирхойи студентийн фестивале дакъа лаца иразо долаш хиннав иа. Комсомолец Петкин Юрий района халкъа депутатий исполнительни комитета членалла хержав, кьоа коммунист Титовская Лилия — КПСС Сунженски района членалле. Дукха доаладе йиш я цу тайпара масалаш. Партийни организаце кагирхой йоакхо елга я комсомола партийни кулгалделга а хьахьокх цар.

Кагирхошца болх болча парте цІаккха а лаьркІадац дукхьал комсомола гІулакх. Масала, комсомола заводской комитета членалла хержаб кьона коммунисташ: тепловоза машиниста гІонча Руданов Владимир, энергомеханически цеха слесарь А. Ужахов, лаборант Рухлина Валентина. Коммунисташ цІена дог-уйла хургдолаш керда общество хьалъеча практически дакъа лоацаргдолаши кагиркой хьалкхебара новкъостал ду цар.

Керда тайпа сег хьахилара цхьайолча оагІонашца дуввалуш да кагирхошта коммунистически кхетам болара система хІара заводской гІулакхаш. Царех хІараже кагирхошца болх бара дукха йоккха йоаца моттиг дІалоац. Комсомол цкий къьасттеча моттиг латт.

Цу гІулакхе заводской радиох, пенгазетах пайда эц тха комсомольцаша. ХІьата кагирхошта кхетам болара балха лоархІаме моттиг дІалоацаш я комсомольски политически дешара система. Партбюро рекомендацегІа къона специалист Стычинский Константин цига занятеш еш вола кхоалагІа шу долаш. МоллагІа эшачов новкъостал а деш занятеш балха кулгалду коммунисташ. Заводской кагирхошта кхетам болара политически дешарах пайда эца вІаштІехьдоалийт цу хьамаша.

Кагирхой массаза а хинна парте мутІараш шердара бола керттера хьаст. Комсомолах политически, организаторски, нравственни дикал хьахьокхара йола организаци лоархІ парте. Цудухьа вІаштІехьдоал парте цкий мутІарашка эггара дикагІа, тешамегІа бола комсомольцаш кхачуийбе.

Цунна масал лаьрхІа хьоахаве мегаргволаш ва Нудков Василий. Массеки шу хьалха кІаьнк волаш газоэлектросварщикалла заводе балха вера ва. Дукхача хана ВЛКСМ комитета член хилар. ТІаккха комсомольцаша шоай тхьамадалла а хоржаш КПСС члена кандидаталла ваха рекомендаци елар. Дика дегІайоагІаш ор цук балха говзал а. Институте заочно йиьлагІча курсе деша вагІа хІанз Василий. Цхьа ха яьча КССБ производства технологически цеха «В» сменала кулгалде оттаву Василий. Укхаза а ше дика кхеташ специалист волга хьахьокх цо. ХІанз технологически цеха механически служба мастер, КПСС член волаш цкий ерригa опыт, знани дІа а луш цехаддаш кагирхошца болх беш ва цо.

Заводе ерригa парте мутІарашка бувларех 70 процент комсомольцаш ба. Партийни организаце гІулакхаш комсомола болх тоабарца дуввалуш хилар да из. ХІанз КПСС члена кандидаталли ваха яйчлуш ва Петкин Владимир, Стычинский Константин.

ХІьата комсомола деш дола партийни кулгал хьахьокхаш хул завода партбюрос тІаейю решенеш а. Комсомольски организаце я кхоачашъо елаш хул уж. Каст-наста завода вахара, балха лоархІамегІа дола дешаш дувцаш хул партийно-комсомольски вІашагІкхейтта собранеш. Цунах завода балхаца дуввадена дола шоай лоархІамегІара декхараш белгалдахара а уж дІахо кхоачашдара а дакъо доккха новкъостал хул комсомола комитета.

Белгалдаккха деза, комсомола хьалхара цхьаькха хІама ше хьа а ца деш уж декхараш оттадара, кхоачашдара цунна партийни бюрос новкъостал делга.

Кагирхошта кхетам балара иштта боккхача лоархІаме да дуккхача хана болх беча болхлошта, хьехархошта, коммунисташта, кхьбарашка кагирхойи комсомольцашки заводе вІашагІбетталуш хилар. Дича бокъахь дар довзийтарца, дІадоладь дика дар хьаллапарта а кийса доацар мота ца дарпа бувзабенна болча боккхагІбарий хьехамах доккха новкъостал хул кагирхошта. Партийни кулгалделга комсомола низа, творчески хьинара керттера хьаст болга хьахьокхаш да кагирхой толамаш.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакски химически реагентий завода партбюро секретарь.

Шоаш тІаьйна социалистически декхараш тІехкхоачаштдеш ба питилетина дикагІча шера назрановски ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» завода болхлой. Продукци махьаха кхоара итт бетта план 102,7 процент кхоачашъяьй цар. Пачхьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа махьала яьккхай 386 эзар сом махьа продукци. Валови продукци арахецара итт бетта задани а 100,7 процент кхоачаш а еш, завода коллективо планал совгІа арахийцай 103 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Дикка тІехкхоачашъяьй цо деррига технико-экономически хьохамий пачхьалкхен план а.

«ТІехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизагІа шерра социалистически ахь йоаржаяьй предприяте болхлоша. Цу йоаркІаьеча балха тІа тьинаре дакъа лоац ерригача болхлоша, инженерно-технически болхлоша. Ростовачий болхлошкагІа йола социалистически ахь кхетамца вІаштІехьъяьккхара хьинаре кхаьлег цеха начальника заместитела Гелисханов Салангире, механика Балтовский Владимира, «СО-12» яха электросварочни машинашъерий мастера Албогачиев ІаьІас, агрегатчика Мерешков Махьмада, итташ, бІаьш болча кхьча болхлоша, инженерно-технически болхлоша. Цудухьа беттагара беттага кІеззигагІа хулаш боагІа шоай норманаш кхоачаш ца еш тІехьабусаш бола болхлой, дукхагІа хулаш йоагІа лаккхерча категорех арахецаш йола продукци.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) агрегатчик М. Мерешков, мастер І. Албогачиев, механик В. Балтовский, цеха начальника заместитель С. Гелисханов дагабоалаш ба В. И. Ленин вав 110 шу дузача цІейна сийленца пачхьалкхера не дезайрех лаьца.

Н. ПЛИЕВА сурт.

Цхьан бригадо шера 5000 метр бурув тохара

ПАЙДАНЕ ОПЫТ Я

Бурув тохара балхий управлене начальник новкъост Темиреев С. А. волча дирла а УБР бехктонхаве балхахой гуллуш йола кхьара разнарядка йолаш решени тІаийцар проекташ кІоаргах 6500 метр йола туха тІоепа кІалхарча юре мехкдаьтта доалийна хьажара йоаккхача № 170 йола скважина лакха бурув тохигa буровой начальник Хадаев М. А. волча бригадана тІадулладa аьнна. Из с йоагІаш ях решеннар. Из решени яьча 1978 шера 12 бетта бурув теха а тохна а яьккхар бригадо № 838 йола скважина. Цхьан шера 5000 метр кІоарга бурув а тохаш. Из йоккха событи яр Малгобекски УБР меттел, иштта «Грознефте» а. ХІана аьлча, массаза а цу тайпара болх 2—3 шера бора. № 170 йолча скважинана монтаж бокъонца ля яьнлар 28 июне. 1978 шера 30 июне № 170 йолча буровой керттерча специалисташа дакъа а лоацаш йола иккьера-пусковой конференци хилар.

Технологически отдела начальника И. В. Яшенкос, керттерча геолога Б. З. Козыревс, РИТС начальника И. Д. Авраменкос, къахьегама отдела воккхагІволча инженера М. Р. Левкиас, кхьбараша дІадовзийтар бригадана бурув тохача хана нийсаргдола кхоачамбоацараш, болх керттІа дІабахийтара до дезараш, оавари ца хилийтара фу де деза, аннкен мела хургда.

ЧІоагІа терках тІабахийта ладийгІар бригада членаша шоай кулгалхошка. Дешача хьехарашка, дукха хеттараш дир кулгалхошка, дийцар инструменташ, осташ, реагенташ хиннахьа буровой хьалхахьа езаш хилараш, хоинахьа балха шоаш дІаккхувлилга хьадийхар. Цар мел дийцар терхалдир. Цига кхьамаьа дабча буровой начальника М. А. Хадаева аьлар, скважина хавел хьалха яккха еза, цудухьа бурувдеттараша ерригa правилаш нийса лелае а еза, дисциплина лакха йолаш хила а беза аьнна.

Хьалхара метраш яха йийцар бурувдеттачун М. Темирханова. Бригада хьонхаме къахьегаш, барт болаш хилара фуннагІа а дулургдолаш йийцар лакха коллективизм йола интернациональни коллектив. Къаьстта терках тІабахийтар оборудованена. Слесара А. Тлепнюачева ханнахьа ремонт йора цунна, операторашa-коллекторашa С. Потихонинас, Янашевас ханнахьа а дика а кийчбора марихал, хьанъалагІа пайда эцар химически реагентех. М. А. Хадаева деррагІа хьабехар цкий новкъостаншара болх. ХІьата Хадаев доагІар хьадеха а новкъостанца гІулакх леладе а хоаш хилар массане а къоабалдеш да. Дийнахьа буси баьча балха диаграммана кІоаргта анализ а йийя, цхьан минута а болх соца моттиг найсъелча эваш дех цо. ХІьата коллективо кхета а бу цунна тІалатта бехктохкам. Цудухьа довзар коллектив хьийта кхьа. Иштта, 10 бетта царна сипа хина план 1610 метр яр. ХІьата цар бурув техаш 1749 метр кІоарги, план кхоачашъяьй 108,6 процент. ХІьата керттера пайда эца ха 98,5 процент хиннай. Бурув тохача керттера хьокхан ба пайда эца ха. Нагахьа санна болх беш болча бригада производительни ка бахьан кьовсам ца лоаттабойя цо беш бола болх ше деш хул. Буровой болх ца беш доаккхача хІара сахьатагІа дІадода пачхьалкхен ахча 60 сом доала а хоаш, М. Хадаева бригада хІара денна кьовсам лоаттабу буровойга цахаддаш болх байтара. Из хьахьокх коллективо пайда эца ха 98,5 процент хиларо. № 170 йолча скважина кІоаргал 4013 метрига кхаьчай. Къахьегам деигара денга кхоахалуш боагІа. ЧІоагІа къахьега деза хІана цхьа метр а бурув кІоаргдара, уж халонаш эша а еш графиках хьалха латт коллектив. Хана хІара минут а реагентий хІара килограмм а кхоарах бригадо кходдаь пачхьалкхен ахча 600 000 сом да. ХІара бутт болалуш скважина хавал хьалха дІалла лерхІаш хул коллектив, бурувдеттарашта хов туха тІоаца кІалха юре мехкдаьтта долга а из мехка эшаш долга а. Мехкдаьтта цига хиларе белгало туха тІоенах яьнна газ я.

М. А. Хадаев кагирхой хьехамча, дика специалист, шийгара а шийца болх беча нахагара а доагІар хьадеха хоаш вола коммунист ва. ЧІоагІа сий ду цун коллективо. Цо дийла а балха тІа лаккху шийца болх беш барашь. Иштта, помбур хинна Темирханов М. хІанз бурувдеттарий мутІарашта юкъе ва. Хьалха бурувдетта мастер хинна Галаев Л. З. хІанз хьалха латтача буровой начальник ва. Бурувдеттар Ш. Эсмураев хІанз буровой мастер ва. Цу деррагІе а тьакьонх М. Хадаева нахал дог лазаш, царна шийна хоар дІахьехаш, уж бокъонца бола специалисташ хила Іомабеш хилар.

Цхьа бригадин собране хилар со № 170 йолча буровое. Октябрь бетта дар из. Коллектива ерригa членаш бар собране. Хадаева бригада ноябрь бетта план 140 метр я аьлча массава а раьза хилар. Уж тешаш ба цунах, хІаьта цуна тайпа болх а бергбац. 16 ноябрь тІаккхоачаш план кхоачашйир. Иштта болх беш я М. Хадаев керте латтача № 170 йолча буровой коллектив.

Хьалхарчараа хьалхьцар М. Хадаев керте латтача коллективо Шулжинна дІадоладь гІулакх. ХІаьта коллектив дог тийша я Шулжинна бригада рекордаш шоаш тІехбаргхиларах. Социалистически ахье хьалха латт бурувдеттараш А. Колосовский, М. Темирханов, бурувдеттачун гІончий И. Хадаев, операторашa-коллекторашa М. Потихонин, Янашев, электромонтер Потихонин, слесарь П. Улемновачев.

С. БАРХАНОВ,
МагІалбека УБР воккхагІвола инженер-технолог.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Малар тІехдахар дІадаккха

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума аргІанарча заседане дийнар «Малар тІехдахарцеи алкоголизмацеи кьовсам лоаттабара законодательство республике кхоачашдарах» дола доаш.

Белгалдир «Малар тІехдахарцеи алкоголизмацеи лоаттабу кьовсам чІоагІбарах» дола 1972 шера 19 июнера РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указ кхоачашдеш республике цхьабола болх белга. Уж дешаш дувц халкъа депутатий Советий сессешкеи исполкомий, малар тІехдахарца кьовсам лоаттабеча комиссеи заседанешка, административни комиссешка, чакхйоах граждански сходаш. ХІаьта а чакхйоахача мероприятей эффективность дукхагІча даьккъе лоха хул. Цудухьа хІанз а дукха ба общественни моттигашка беха болаш гучабувларах совцабаь медвытрезвителе ахула нах. Къаьстта дукха ба уж Грозне, Шалински, Гудермесски, Наурски районашка.

Дукхача мах беча организацешa телхаю алкогольни маларш дохкара порядок, берашка, беха болча нахага, дохка йиш йоацача хана, столовешка, буфеташка, кафешка, даренашка (МагІалбик, Урус-Мартан, Грозный) уж дохкаш моттигаш я. Шелковской, Наурски районашкарча цхьаболча наха паргІато я шоай цІагІа кийчдаь чхьагІар, цкьаза тхьамка а кхьйола зене хІамаш а етташ улицашка, коашка, дохка бокъо йоацача моттигашка дохка.

Халкъа депутатий цхьайолча Советаша доагІаш дар хьадехац малар тІехдахарца кьовсам лоаттабе безача, из тІехдоахараш ловргбоаца тьалаш хьакхолла, къахьегама дисциплина чІоагІъяра, малараш мелларах прогулаш ярца, балха ха йоарца кьовсам лоаттабеча производственни коллективашкий общественностех лоархІам айбе безача предприятей, учреждений, организацей, кулгалхошкара. ХІьата «Грознефтеоргсинтез» объединене предприятешка балха ха йовлга 1512 сага деналга 2712 сага денага кхаьчад. «Чечингремстрой» тресте — 3208 агара 4971 сага денага, иштта кхы дІахо.

Дукхача предприятей кулгалхоша либерализм лелаю, массаза а де доагІар дац малар тІехдоахарашта, правоохранительни органий представленеех малар тІехдахарца прогулаш яьраш болх беш хиннаб аьле дІаязду «Грознефть» объединене СМУ, «Малгобекнефть» НГДУ, кхьыраш).

Цхьайолча предприятешка, организацешка, колхозашка, совхозашка кьовсам во лоаттабу беха а болаш автотранспорт, тракторашa, кхьйола юртбоахама машинаш лехкарашца.

ЦІенхаштта кхоачамбоацараш да чурча гІулакхий органий балха тІа. ХьалхагІа административни беха баьча наха тІехьа тІаьхьонкам мела леладу, из бахьан долаш царех цхьабараша цІаьхха а, цкьаза а харцахьара зуламаш ду. Милице дукхача болхлоша юхатоаш бокъо йоацача моттигашка корта бохабу малараш мелийга, кьовсам лоаттабац алкогольни малараш дохкара бокъонаш телхаерашца. ГІод тохарах дола административни комиссей дукха соцамаш кхоачаш ца деш дут. Цар коллективашкарча наха бокъонаш телхарах дагь хоамаш шоай ханнахьа къоастадарах предприятейи организацейи кулгалхошкара хьадеха доагІар хьадехац.

Халкъа депутатий Советий дукхача исполкомаша мел яьй малар тІехдахарца кьовсам лоаттабара дешашта тІаухийта уйла, уж дешаш кІезига дувц сессешкеи исполкомий заседанешкеи, лоаттабе боагІа кьовсам лоаттабац алкогольни маларш дохкара бокъонаш телхаярца, общественни порядка опорни пунктий, профилактика советий, халкъа дружиний, новкъостий судий, улицайн домовойи комитетий торонех пайда кІезига эц. Малар тІехдахарца кьовсам лоаттабеча комиссей, административни, кхьоза барий гІулакхашта йолча, социалистически законностей общественни порядок лоралрен комиссей лоархІам айбара де доагІар дац.

ТІаийцача соцам тІа Лакхехьарча Совета Президиумо министерствай, ведомствай, управленей кулгалхой, халкъа депутатий районни, городской, поселкови, юртий Советий исполкомаш декхарийла яьй «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах», «Правопорядок лораяра болх тоабарахи бокъонаш телхаярца лоаттабу кьовсам чІоагІбарахи» КПСС ЦК даьча соцамаша дІадехарашка хьежа малар тІехдахарцеи алкоголизмацеи кьовсам лоаттабеш беча балха боарам дикка айбе. «Малар тІехдахарцеи алкоголизмацеи лоаттабу кьовсам чІоагІбарах» дола 1972 шера 19 июнера РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указ дизза кхоачашделга Іалаще:

малар тІехдахарца леррагІен тІагІерттан кьовсам лоаттабе, малар тІехдахара профилактика ергйола хьалда гІулакхаш белгалде а чакхдаха а, тІехдаьнна малар мелара тІера бола нах учете а оттабаь уж ишта лел тІаьхьонкам оттабе, царца беседаш е, общественни гІулакхашта уж юкъеоза. Малар тІехдахарца кьовсам лоаттабеш общественни правовии воздействе ерригaча формаех пайда эца: лекцеш, беседаш яр, кеп йоазоп тІа, радио, телевидене выступленеш яр, листовкаш, устни журналаш, карикатураш. Цу балха «Знание» общества, культура, юстице, чурча гІулакхий, медицински болхлой, кхьбола специалисташ юкъе а озаш;

Малар тІехдахарца кьовсам лоаттабечарна производственни коллективий лоархІам айбе, общественни порядка опорни пунктий, халкъа дружиний, улицайи домовойи комитетий, новкъостий судий, школай дай-ноаной комитетий, женсоветий, бахача наьха кхьча общественни организацей торонех биззагІа пайда эца;

малар тІехдоахарашта, къахьегама дисциплина телхаерашта де доагІар: премех бахар, квартирашта йола аргІа, отпускаш тІехьа яхар, санаторешкеи салаІара цІенкошкеи баха льготин путевкаех бахар — ца деча кулгалхошкара хьадеха доагІар чІоагІагІа хьадеха;

Советий исполкомашта тІадиллад Советий сессешкеи исполкомий заседанешкеи малар тІехдахарцеи алкоголизмацеи кьовсам лоаттабара дешаш ала-ханнахьа дувца уттаде, цу хьанъехьа предприятей, организацей, учреждений кулгалхошка дечуйга ладувгІа; тІеййца решенеш кхоачашъяра хьадда тІаьхьонкам лоаттабе. ЦІагІа кийчдаь чхьагІар бокъо йоацача моттигашка дохкараш чІоагІа кьовсам лоаттабе;

социалистически законностех общественни порядок лораярен массазарча комиссей, кхьоза барий гІулакхашта йолча, административни комиссей болх айбар, малар тІехдахарца кьовсам лоаттабечар дикагІйола опыт хан-ханнахьа хьагулъе а дІайоаржае а;

Советий исполкомий декхарийла я алкогольни маларш дохкара порядок, къаьстта школашта, больницашта, промышленни предприятешта, культурни, зрелищни предприятешта учреждешта юкъе ухача торгови организацеша чІоагІа лелаелга Іалаще.

Советий исполкомашта тІадиллад антиалкогольни пропаганда чІоагІагІа елга. Къахьегамхой культурни салаІара, нах бахача беча массово-кхетама балха цІейни дара дукхагІа уйла тІаахийта.

Комсаш дІайогІаш боахк

Укх шера керда 8 комсаш лелаю совхоз йиллай Шалжински райове. Царех цаІ я «Октябрьский» совхоз. Укх шера оттаьча плангІа цу совхозе хьалхара бІаь гектар совгІа комсаш дІайогІа езаш я.

Из болх чакхбоаккхалга тІадиллар йоакха опыт йолча механизатора Кантаипов ХІара. Агротехнически дикагІча хана дир цо балхаш. Лаьтта комсаш дІае кийчдеча хана минеральни удобренеш а тайсар.

Цул тІехьагІа оахам тІера галаш йохайар говзача механизатораша Вашаев Нажмудис, Хадаев Рамзана. Цхьа да дІадаханзар цу шинне а балха нормаш 150 — 160 процент кхоачаш ца еш.

ХІанз укхаза дІаболабенна комсаш дІае. Кхо агрегат я из болх беш: механизатораш къахьегама ЦІена Байракха орден лелаеш вола коммунист В. Хадаев, Хь. Мусаев, І. Волатиев. Цхьан минута шоай агрегаташ ца социйташ къахьегаш ба уж. «Балха хІара денна — дикала Знак» из денна а Волаш къахьег механизатораша. Балха хьоаккхаш массарел а лаккхагІа да В. Хадаева, цул тІехьа ца беса гІерташ къахьегаш ба цун новкъостий а.

— Комсаш дІаювча дакъа лоацачарна социалистически ахьа хьалаш дІадоваийтад — йоаг совхоза директора Я. Рашидова. Яхьа хаиахьа итогаш ю. Нормаш тІехкхоачашъянчарна совгІаташ тел. Цудухьа массаза а хьинаре къахьегаш ва.

А. ВАРЗАНУКАЕВ.

Горьковски область. Выксунски металлургически завода № 3 йолча трубоэлектросварочни цехе арахийцай 1000.000 тонн турбаш. Производства проектни мощность ших процентал тІехйоалаш я, из болх бе йолаеннай 1978 шера январе. Укхаза арахецаш йола 219 миллиметрагара 530 миллиметрага кхоачаш диаметр йола турбаш газ юллачен мехкдаьтта проводаш йоккхачен эшаш я.

СУРТА ТІА: миллионни тонн турбаш арахецаш латт.

В. ВОЙТЕНКО сурт.

ТАСС фотохроника.

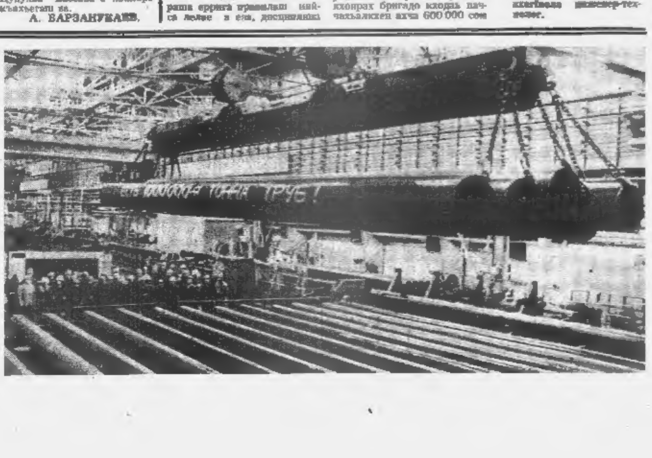

Социалистически интеграци лелаш я

КЕРДА МЕДИЦИНСКИ ТЕХНИКА

Медицина дегІаахара дерригача историе, хетаргахьа, хинна хургьяц сага гІулакхий цу гумании областа технически кхоачамий арсенал хІанз санна сихен кардинальнон хувцалуш ба. Тахан моалагІча мехка а атта дац, кхьиттех хьахьъалагІа а дац. Ше цхьене эшаш мел йола медицински приборашк инструменташк арахеца. КхетаммегІа хургда координацех, специализацех, массеки пачхьалкхен производства кооперированех ярах пайда эцаш хилача.

— 1971 шера хьалхьар Болгари, Венгри, ГДР, Польша, Румыни, Советски Союз, Чехословаки чуйолхаш йола медицински техника дегІаахара Координационни центр. — аьлар АПН корреспондентаца кьамаьл деш центра кулгалхочо, медицински техника Ерригсоюзни Іилма-тохкамен испытательни института директора профессора Рустам Утамышева. — Центра балха функцеш тха института тІаехкаяр.

Координационни центра керттера декхар дар цу дакъерча цаІ болча технически достижа кІийленаш къоастаяр, балха тІа параллелизми дублировании лелаелга дІадаккхар, цхьана гІулакхаш лелаара эффективни формаш лахар.

Из бахьан долаш белгалбир медицински техника дегІаахара 14 достам, цу достамегІа кийчйир 1800 гаргга тема чулоацаш йола лардашкарча тохкамий конструкторски балхий хьадда йола програма. Цул ларда тІа оттаьй 1981—1985 шерашка цхьана дергдолча гІулакхий а 1990 шерага кхаччалца йолча дІахорча перспектива а план.

Из дикъа дегІаахара советски програма цхьана нийсъеш я СЭВ проекташца. Медицински техника оттаечен арахецачен дакъа лоац тахан соглашенена юкъе дакъа лоацаш долча мехкий 50 гаргтача министерствай ведомствай 500 совгІча Іилма-тохкамен промышленни коллективаша. ЛоархІамегІара проблемаш — электроники диагностически рентгенодиагностически техника цаІ йола система хьаяр, интенсивни терапена, реанимацена, клинико-биохимически лабораторешта йола аппаратура юкъейихьай 1976—1980 шерашта йолча цхьана йийчача СЭВ плана.

Цхьана деш долча балхий програма толамца кхоачашъеш латт. ТІехьарча шерашка хьаьвй дукхагІьараш Координационни центра рекомендацеегІа кийчъяь йола 500 совгІа медицински техника керда образец. Дукха балхаш даьд аппаратура хьаяраш цуна испытани яраш цаІаш йола требованеш оттаяра.

ХІара шера тха центре испытани ю дакъа лоацаш долча мехкашка кийчъяьча 50 гаргтача образеца. Шоаш дика хилар хьахьекхача приборашта рекомендаци ю серийни производстве яхийтара.

Из ерригa боах чакхбоаних СЭВ Секретариатаца, унахцІено лораяра, атомни энергех машара гІулакха пайда эцара, машиностроенена йолча цуи массазарча комиссешца, кхьча координационни центрашца айхха бувзам а болаш.

1974 шера тІаийцаяр шурий железа цамогаш хилара хьалхара форма йовзара йола рентгеновски установкаш хьаярах йола решени. Из идея кхоачашъяр тІадиллад «Тур—Дрезден» яхача завода (ГДР). 1976 шера установкаш хьаьйяр. Царна толамца испытани яьй, укх гаргтача хана серийни производстве а гІоргья. Цу тайпара масалаш дукха а доалде йиш я.

Эггара чоалханегІа йола аппаратура цхьана кийчъю вошал долча мехкий специалисташ. Иштта, дІадахача шера советски венгерски конструкторашa цхьана хьайир дийхка, бехкашта кхьна органашта кхийттача лазарашта эффективно диагностика оттае торо хулийта мини-ЭВМ йовлалаш йола хІоазарча хинаре гамма-камера. Дуненна карагІдьначча дикагІдарий боарамо хьаяь йовхана запись а йолаш йола ялх канал дола электрокардиограф — СССР-ен Чехословакен специалисташа цхьана къахьегарах хьахинна хІама. Шамке а изделии промышленносто арахецаргйолаш я.

Практика деш да керда дараш массови производствана ма хулла сихагІа юкъекхувлара вошал долча мехкий низалех пайда кийбар. Иштта, советски конструкторашa оттаяь аптечни мебель «Дружба» яхача болгарски заводо арахеца йолаяьй, хІьата из СЭВ чудоагІача дерригача мехкашта а лоаттаю. Цул совгІа, болгарски заводаш кийчлуш а хІанз иштта советски институташа хьаяь керда электронни диагностически физиотерапевтически аппараташ арахеца.

Къаьстта лоархІаме да Іилман низаш масштабни перспективни декхараш къестадара вІашагІтохар. Иштта, советски венгерски специалисташа цхьана къоастаергьа хІанзарча хаварча проблемаех цаІ — вычислительни томографаш хьаяр. Цу устройствашa торо хулийтаргья дукхача хана деза лорашта дагадаьллар кхоачашде — моллагІа сага кер чура орган объемно, цкий бесаца бІаргаго.

Цхьана деча балхех хьахиннараш оаха гойт специализировании выставкашка, — аьлар ше чаккхоаллаш профессора Утямышева. — Дукха хьа йоацаш СЭВ мехкий кердагІйола техника хьахьекхар Ташкенте. СЭВ 30 шу дизара хетаьча выставкаша хьахьенхар медицински техника хьаераша вошал долча социалистически мехкий халкъий унахцІено лораяра гІулакха юкъе доккха дакъа лаьца хилар.

(АПН).

Литературни оагIув

ОЗИЕВ Салман.

Даьхе

Хьа кIи яшха мегаш сона,
Сийлахь Даьхе,
Хьо ма ирра йовзалац.
Iа даьхоа ма доагIа хьона
Бархал эли
Сона дош хьалохалац.
«Даьхе» ала кIоарга
[illegible]

Долаш, доакха,
Боарам боацаш дош
ма дий.
Хьо, сий дола Даьхе,
баьхьа
Да тхо гIоза,
Хьоца ийна да тха цIий.
Доккхий динаш даьд Iа
тхона,
Нана-даьхе,
Дегай човнаш ерзаьй.
Дегаш даим да тха къона,
Iа гIоздаьха,
Iа тха гIозал Iалашьяй,
Iоткъаме кIал даькха
[illegible]
Дерриг къамаш
ПартIиэдиьхар хьо ма
[illegible]
Кортамукъале а санна,
ГIоза вахар
Тхона Iа ма деннадий.
Хьох бии дув, еза
Даьхе,
Оаха шьаьзе
Леригвале а къарбеш бац.
Дукха дахе, кIезга дахе,
Хьа тхоайн бенна
Тешам оаха боабергбац.
Наха юкъе лоаттабу Iа
Машар, тешам,
Ираз, воашал, доттагIал.
Лер дIайоаккхаш хоаддду
Iа
Адамашта
Юкъе даьлла моастагIал.
Дика мел дар хьогар
доагIа,
Хьаьнсар Даьхе,
Цудуль ду хьа оаха сий.
Хьона хьаьнал ма дуац
оаха,
Раьза хинна,
Вахар, дегI, са, дIайха
цIий.

АБАДИЕВ Бек.

Лоацца уйлаш

Сийна оалхазар,
Хьо санах кхар
Сигала даха тхьамаш хилча,
Лаьтта Iоха когаш хилча!

* * *

Делха ма дойха,
Керара дулха дог,
Хьай боеца низ дагабеже.
Бакъда, низ бац эле,
Денал ма доххалаь,
Эхь-ээдалаз ма даплаль.
Низ чубенилб аьле
Кура, сонта ма довалаь!

* * *

Шийла я ахаш
Пешка юхе хувиш.
Йайха я ахаш
Iа яха гIертош
Хьо лело воалаш
Ха дIахача,
Iоакал юхе гIертача
Хьо дехке валараз
Пайда бац бала.

* * *

Аз данзе дар хьона дергда!
Аз даьр хьона доккргда!
яхаш
Ма дукха хинвад дунен
тIа адамаш.
Цар данзе дар де,
Цар даьр доладе
Ма дунза кхелааб
Лаьттено хьонгаш!

* * *

Юль тIера хозе хилар,
Къамаьле шовре хилар
Пайда бац.
Дег тIара уйлаш
Бiеза хилча,
Леладу гIулакхаш
Догаза хилча.

* * *

Вайнахьа да
Дика кица:
Дер дайнача
Даьр дийцад, яхаш.
Воча тIахьено
Дай бийцаб, яхаш.
Из кица
Дагадехе
Бакхза Iа, новкъост,
Iайха дуней тIа
Мел боакхза гIо.

ГАГИЕВ Гирихан.

Дего кхетаду

Даьзан доакха беркат
Дего кхетаду...
Даьзено ший беркат
Сона хетаду.
Iохаш соне лаьрхIа,
Бешa кхечаш латт.
ДогIа соне лаьрхIа
Сийсара дийлхад.
Соне лаьрхIа эзене
Оалхазар дек.
Соне лаьрхIа из чу
Чхьаьраше ду нек.
Со хьаведдаш санна,
Седкъа лепеш ба.
Со тIахьехеш санна,
Пандар лекхеш ба.

Керда дотта цIенош
Соне лаьрхIа дотт.
ЧкъегIар соне лаьрхIа
Пхоашка Iодотт.

Соне лаьрхIа къегаш
Хьаьнсий хьоаса ба...
Хозе да са лаьтта,
Са нах хозе ба.

Ва са нах, са лаьтта,
Баь каргвац шун мах...
Дукхьал шоана лаьрхIа
Со укх лаьтта ва!

[illegible]

ДУВ БИАЛЬ ДОТТАГIАЛ

Эрсе, хIире, гурже, гIалгIа
Санах латт шун гаргалоа!
ЦаI торе хьай безача махьо
ДIа-хье бийцье оаш лабояв.
Уж шоай мелнарий
дIатахаш,
Е хьаккхуваш мускалаш,
Хьинад-тош шок хана
йIоахал
Мерзе, тIера завзаш!
Е цацна бaь дезал кхийна
Шучий-мотчий
хиннад шух!
Шух цаI тувa воных яхийна
Гу шоах хIара кхув цу вох.
— Мерзе я тха гаргалонаш:
Шучий, мотчий, вемарий,
Бейракка кIал диад дувнаш
Даим хила доттагIий.

МОСКВА. Укх шера 100 шу дизад «Евгений Онегин» яха опера эттара хьалха оттаьча дийнахьа дена. Московски консерваторие вIашагIъэллар а цига болх баьрех професор а волча Петр Ильич Чайковске консерваторе студенташа тIадиллад эггара хьалха шийн опера оттаела.

ЦIи хеза йолча опера юбилей йолаш консерваторе хьакехкар кердача тайпара оттаьь «Евгений Онегин» яхача постановка премьера.

Постановка кулгалхой дирижери — СССР халкъа артист, Ленински преме лауреат, профессор Геннадий Рождественский. Исполнителаш — Московски консерваторе вокальни факультета студенташ аспиранташ, Малхбузен Берлине хиннача дукхе халкъашта юкъерча камерхой оркестрай конкурса лауреат Московски консерваторе симфонически оркестр. Итале хиннача полифонически хорий дунен халкъашта юкъерча конкурса лауреат Московски консерваторе Камерни хор.

Режиссер — Жданов Владимир, хормейстер — Полянский Валерий, художник — Архипов Виктор.

СУРТА ТIА: керда постановка оттаеча дакъа лоацаш хиннараш премьера чакъаьнначул тIехьагIа. Юкъе латтар постановка кулгалхой дирижери, СССР халкъа артист, Ленински преме лауреат, профессор Геннадий Рождественский

В. ХРИСТОФОРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ВЕДЗИЖЕВ Ахьмад

ЕЛАКЪАЖАР

Коллективизаци йолча хана ГIалгIайчене лаьттача классови къовсамах лаьца да йоазонхочо Ведзижев Ахьмида язде дола «Къаьра дув» яха роман.
Газет дешархошта лаьрхIа цу романа цхьа дакъа [redacted]

Тамаш йора Маккас мар селла чIоагIа кийчлуш хиларах. Сахьата ваьгIа хургвар яа йоккхача дIаста чара чу сесагага хий а ккорзийташ лувчаш. Массаза а букъах цкъа кулг хьекхача кхоачам беш волча цо, хIанз лоаза дар, е кхоаза дар хац хьаккхийтар. ЦIенъль кулгий а когий а мIараш дIахецайир Сардала. Цул а тамаш йолашах хийтар „Маккийна укх тIехьарча итт шера тоссаш маро ца хинна моаж маро бритвана дIаяшар. Шек яр из маро лелодечох. Каст-каста хозар цунна тIекхьарча хьаьа къасинай хьо яхаш маро шийна оаш йола Iоттараш. «Цхьа хIама дагадехадий-те, — шеийца уйлаш йора Маккас. — Дага а доацаш шоашта хеттар ма дой укх моIача яха. Хьанна хов саг йоалаелга дагадохий а».

— Сента ваха кийчлу-те хьо селла чIоагIа, — ше цхьаккха хIамене шек йоацаш санна йист хилар Макка. — Нускал дийха дагIаш нейбала водаш хилча а кийчлургвац иштта чIоагIа-м.

— Каша ваха кийчлу, — раьза воацаш йист хилар Сардал. — Iаьхартарча хьа даьга фу хьал да хьажа... Массаза ыннид хьога «мичча водеж» «сонга водеж», яхаш хиттараш ма до! — тIалайхар из сесага.

Духьал хIама аленвар Маккас. Сенна оалар из, маро ше лаьрхIачул дуттIайоалийтаргйоацилга хоаш хилча. Укханга хьалхара а дац, о тIехьара а дац из хьал. Дуне кхелдача дена а иштта хьадоагIаш да, маро шийна ловш дар мара ца деш.

Массано а, из воваш болчар, вахара хьисаш дика долаш саг лоархIар Сардалох. Да а дар из иштта. Цун кованта, цIагIа деррига ший метта, ше хила дезача дар. Деррига ший боарамах лелалора цо: хьайба дар, цIагIара гIирс, е кхы мел дар. Толашах долча фуннах хулар цун доахаш а, говраш а. Наьхи шин Iетто, кхаь Iетто лучал дукхагIа шура лора цун доахамах цхьан Iетта, иштта къасташ яр лелаеш йола говраш а.

Дерригнел чIоагIа Сардал вонкхийлеш хинвар дар шийн шаккхе а воI цо вакхара войхьа вакхар. ВонкхагIа вола Мухарбик цхьа шу даьхча Iарбий дешарах чаьх а ваьлла, молла хинна, цIавоагIар гIумкашкахьара. ТIаккха Iумарбик техникум ваьккхачул тIехьагIа Буро тIа болх беш вола шоллагIа шу дар. Цо а вокхо а вахарцара шоай моттигаш хьаловцаргхиларах тешаш вар да, шоашта етта баха а вишача шийна новкъостала хьаста а ховргдолаш уж хургхиларах шек вацар из.

Дале а тIехьарча хаша сатем байнабар Сардала. Колхозаш вIашагIтох яхаш вIалла дага а ца хинна хабараш дар гошхахьа даьхна. Цкъа е шозза гулбаь Iийнабацар юртахой собрани. Деррига юкъара хургда яхаш, дуцар районера ухаш болчар, бакъда, корта а болаш гIулакхах кхетаро хоаш цхьаккха вацар. Цхьанне цьнсар йоллагIчо ца оалаш тайп-тайпара дар колхозех дувцаш хиннараш.

Кхы а чIоагIагIа корзагIваьккхар из массехк ди даькха цIавенача Мухарбика. Цо дувцачох боахам, лаьтта юкъара даха ца Iеш, яхалнах, бераш а юкъара гIоргдолаш дар.

— Даьла вац из гуш, цо мишта сатох иззамо долча хIамана? — ВоIо деррига хоадам бергболаш санна дегдахерца дуниа бIарахьежар Сардал. — Лаьтта даьла эгIазал елхьал хIама ма дий къонахий рузкъанна баьха ца Iеш, исташта, бераштa доала бахар.

— Даьла сабаре ва, — моллагIча молла лургдолча тайпара жоп делар Мухарбика. — Хьайба дар, овтхал яр цIендаь дIадаха деза, — хила кхы цкъаккха хувцам боацаш санна хоадам болаш оалар Мухарбика ше оалаш дар. Из деррига шийна дувцаш вар воI а воацаш, молла волаш санна ладувгIар хIанз цунга Сардала.

— ТIаккха ваха мишта вахаргва, — когашта кIалхара лаьтта хьадеча санна хетар Сардала. Цаккха хиннавацар из хIанз миссел йиш еха. МоллагIчо хьала тIа нийсвалча а кIалхара вала ховрг цунна хIамзалац, бакъда, хIанз лаца гечо а йовцаш ахча водача саьга тарвешавор ше.

— Дала аьнна да: шийна тIехьа дика доацаш во дейтаргдац ше, ший уматах вола сагата. Хувцам боацаш цхьаккха хIама хилац. Цулухьа кож-карта мел дар сехха дIадохка деза. Хьахиннача ахчах дошув эца, кхы мах боартбоацаш мел дар эца. Цо юхаметтаоттадергда деррига а шийн хаштахьа.

Селла хIаман кхетам болаш воI хиларо пешаькхар Сардал. «Ера-м юрта хац мехка а доал дулургдолаш во, — дагадехар цунна. — Далла ховстам бо аз укханга Iарбий дешар дешийта. Иштта хул хьакъал долча наха юкъе кхийна саг».

Цхьаккха ди ца доадеш шийн доалахь дола бежаш, говр, устагIа дIадохка сонгдир Сардала воIаца из кьамаьл хиннача тIехьа. Эггара хьалха дIадаха дезараш жа хилар лаьрхIар цо, уж бIаьнешца лоархIам болаш да, тIаккха хьайбаш-м массехк мара дац. Цкъа а, шозза а итт буташ а, кхы дукхагIа а устагIий ше базар тIа дигача мах ца къовсаш дIадохкар Сардала. Фу хьашт дар из, гайна-ганза шин кепига укхашна пайда а боацаш юкъара гIоргдолаш ма дий уж. Цкъаза устагIашта урс а хьекхе дулх хьора цо Буро тIа дохка. Из пайданегIа хийтар цунна. Пайда дукхагIа а хулар, чураш, кхаьхий шийна цIагIа а дусар.

...Цу дийнахьа гаьна мах вIалла хинне а бац аргдолаш дика дIадодар Сардала дулх Iурра дена. Еррнгача базар тIа шин-хо саг мара вацар дулх дохкаш. ХIанзалцачул мах лакхара бале а из къовсам а цхьаккха йийдархо вийсвалазар. Кхоана хьалхарча Мая цIей доландаь хургдар-кх из. Массехк чарх ехкача иттех устагIан дулх декха воалар из. Раьза вар Сардал жерральа цIаваха йиш хургйолаш. Бакъда, цIаьхха делкъийна ше лаьмаз динза хилар дагадехача сагота делар цун. «Са дийсара лоамаз-м дуц».

таргдац бергагча боаламах сийна цIи хьалйоалe а — дагадехар цунна. — Ламаз башкагI да моллагIча рукъал а». ЦIийх цIена бусалба лоархIаш вар Сардал, из воезаш мел волчо а оалар цунах дика бусалба ва.

— Яьй! — цIогIа техар Сардала шийна аьрда оагIорахьа дулх доккаш хиннача ца вовзача эIамигача сагага. — Ламаза корта токаргбар аз хьо укх вордага хьожаре.

— ПарсIатта хьай гIулакх де Iа, со хьожаргва хьона, — юха йист хилар эIамига саг. Вордa тIара гIадамаш лаьтта а тийса цaрна тIа гIовтал йийллар Сардала. ТIаккха тадсаш чура хий чудола шуша а нийщ къайлавальар из. Ламаз а ийцо Сардал вордага юкавеча массехк саг вир цIагарг а Iетташ ухкан дулхага хьожаш.

— Цкъа эггара хьалха дала деккар дIалургда вай, — шийна ца ховча эрсий меттала йист хилар из дулхага хьожаш болчарга. — Дулх толажах дор да... Со сихе воал вайна. — Башха хIама ше аьлча санна раьза волаш велаьнхьажар эттар цун юкъа тIа.

Дулх дохкилга шийна лоархIаме доле а ламаз шийн лертIа тIакхдаьккхар цо. Де деза дуIа дир, кхайкабе безачоа маьл кхайкабир. Бокха мухьтира Iо а баьнна парсIата наьнна саг санна тIаверва из тараза.

— Хьанна мел оз дулх? — йист хилар Сардал укхо ламаз деча юкъа кхы массехк саг тIаккхийтта дулх эцаш бараша. — Дулх нахе санна хьаьнсий моза санна мерзен да.

— Фьалгаш хьай сесага дувцаргда Iа, сона шин кийла дулха оза, — цIемхара йист хилар дулха эцачарна хьалха латта юкъерча дегIара эрсе. — ЦIока йоаккхаргьяр оаш къахетам боацаш, базархой... Тиашка дулх доацилга хов. Цудухьа мах а шоашта хеттар дIабех.

ЭгIазне бIарахьежар цунна Сардал. Тахан шийга хиннa ерригa сапаргIато цо йоайича санна хийтар цунна.

— Со сенна бехке ва тикашка дулх ца хиларe?.. Iаьдалга латкъа... Шоай Советашка, — цунна новкъа хургдолча тайпара ала гIертар Сардал, бакъда, укхо яхачох кхоалагIа дакъа а кхетадаьзар дулх эцачо. Тамаш а яцар, эрсий а гIалгIай а дешаш нийнадар укхо яхачунца. Кхы укханга йист а ца хулаш ший шин кийла дулх а ийца дIавахар вож.

Дага а доацаш дулх эцарца тIехьара лаьттача кхалсагах бIареккхийтар Сардала. Шийна сендухьа да а ца хоаш вир чу ца кхетаеш йола йовхо ессача санна хетаделар цунна. Дулх эцаш бола вожаш а, гонахьара деррига а диц а денна кхалсагага хьежар из, бIарг тIера ца боаккхаш. Из шийна бIарахьежалга хо а денна харцахьа хьежар кхалсаг, когашка хьежар. Дешаеца ца оазачур бIарахьаьжарна селлалу яхаш да, цулухьа кхалсаг цхьаккха шеко йолаш ядар дулх доккхотуй тидам шийна тIабеха хиларах. Шийна сендухьа да а ца хоаш елакъежар из. Из кхоачом болаш дар дисар а Сардала сатем боабе. «Из кхом бар хьа кхыча къамах хила, кхыча къамах а ловча хилъяр бусалбе уматах хинна», — цIаьхха дагадехар цунна.

— Е дулх хьаоаргдолаш ий хьо? — уйлаех ваькхар из техача цIогIо.

— ХIай?.. ХIа а... Дулий? Масса кийла?

Дулх оаш а аьча хьаоацаш а кхалсагага ца хьежача Iалахар Сардал. Дика да дулх эца висараш массехк саг мара ца хиншa, хилча-м деррига нехар бергбар цо, хоргдацар ше хьашта мел оа а, цьагора мел ахча эц а. Цо юха а кхетам иетта боалабар цун.

— Масса кийла оза ях Iа? — дIахьежар из дулх эшаш волчунга.

— Кхо кийла... КIеьдагIчара...

Бакъда, Сардалга цхьаккха хоаттам а боацаш кхалсагагахь дар бIаргаш. Ше цецваьнвар из шийца хинначох. Хьанна дайна хIама да ахбIаь шерага кхаьчача сага тидам селла чIоагIа кхалсага тIобола хилар?

Дулх эца аргIа кхалсага тIакхаьчача эоацавелча санна цхьаккха йистхилар а доацаш висар из. Корта меттахьо бий-те са аьлча санна хьажаюкъе кулг хьекхар Сардала.

ДикагIчара ши кийла оал сона, — йист хилар кхалсаг. — Дулх къоостаде хоаш яц со... Даа-м хоара сона, — уж дешаш ше тIатехача лоа санна кIай цергаш гуча а йоахаш оалаелар из.

— Хьайна дезачара хьахьокха...

— Ма яхий аз, къоастаде хоаш яц... Хьох теш со-м.

Шендараш тIара дулх мерзагIа хул, — тараза тIа а ца дулаш кхалсаго ахачул массехказа дукхагIа хургйола нусох дIакховдийр цо. Къамаьл дойя а бIаргаш кхалсагагахь дар. Селла чIоагIа из шийна бIарахьежарах эхь хетаж санна цIийелар кхалсаг.

— Ма чIоагIа бIарахьежжо сона... Со йовзаш-м вац хьо? — кхы сатохадалажжар кхалсагага.

Цу дешаша висар а тувлажар Сардал. Ше фу арела а ца хоаш висар из.

— Бехк ма билла сона, тха лаьха Iаьдалах хоачча кхалсага бIарахьежаш да... Хоза я хьо... чIоагIа хоза я!

Елакъажар дIадийра кхалсага юхьа тIара. Ший дешашта из раьза ца хилча санна хетаделар Сардала.

— Бехк ма билла, — тIатехар цо геттара кIаьда. Хьа йоазало корта хьоевзабаьб са... Хьо санна йола кхалсаг базар тIа дулх эца ахийта езацар. цIагIа кIаьдача гIайбаш тIа йоагIае езар, — шийй тIехьарча дешашца раьза хиннe веладелар Сардал.

Бе боаллача тIормига чура хьа а даьжкха наькъата тIа массехк дош аздир кхалсага.

— Укх адресах вола, — дIакховлайлар цо из Сардала-га. — Укхаза нораеергьа хьона со. — боалаш санна шийн цIеча бордаш тIа, вай къайле я хьона из яхаш санне. нIелг биллар цо.

Цо хьакхоилдаьча кьахаталго шийн дегIоца ца кхетаеш йола йовхо йоарийна санна хетаделар Сардала. Яха аьнна кхалсаг дIайолаелча мара дагадохазар Сардала шийн де дезар.

— Сабар! Сабар! — цIогIа нийсхар цунга тхоа тIакхеташ санна. — Мана ва мегаргва со? — хьаттар цо гарга а ваха.

— Хьайна товча хана...

— Кхоана? Лоамна?

— Ма яхий аз хьайна [illegible].

Хьалхе дена цу кхалсагах ше кхетаргволга хоаш хилча санна хатта доагIа-доагIар дагадохар Сардала.

— Мар весий хьа?

— Сагот ма де... Новкъа саг вац хьона, — елаелар кхалсаг.

Ийцача дулхах кхалсаго ахча хьа ца далар дага а доханзар Сардала. Мичара, дулх-м цо ворда етта дехьаргдар цунна из бирта йоагIаргйолта хайча.

Къахат деша хацар Сардала, хIьаьта а дукха хьийкар из кхалсаго даьча йоазонга.

Город дика йовзар Сардала. ХIана йовлацар вича дена укхазара иттех километр мара йоацача юрта вахаш хилча. ДIале а ше хьозашаргIа вийха кхалсаг малагIча оагIорахь яхаш я хоалга чIоагIа лоара. Цудухьа шийгара дулх эца тIаьенача эрсечунга къахат дIа а хьекха хьаьттар цо цу тIа белгалъяь моттиг.

— Гаьна яц, — Казбек лоамагахь йорта дIаберзабир къовахчо. Цона тIаьтара шиъкхоь квартал лаьке я.

Моах хIана а лаьха бар, Сардал городера деррига шийн гIулакхаш дIа а дерзадаь цIаенийрзача. Тахан сaнна дега товш хулааш да денадалар цунна тIехьарча цхьан шера хIаьта а. Лаьа тIа урс оттадаьча сагачоа тара хетар Сардала шийн вахар. Тамаш а яцар, цаI шоаллагIчух арга долаш вIезигах хоае итт хабар хулар хIанзарча дийнахь хозаш. Колхозаш, шиолаш, даьнах баьннарий тоабеш, кхалнах юкъара бахар — массах хулар уж. Цхьа Iаббис воацар цу хабарех дош дац оалаш саг вацар. Iаббаса дешах-м Сардала лош а хетацар. Фу хов цунна, дала а дита а доалаш ваьхача даь воIа. Бетта цхьа етти йовза цхьа товри хилар — из дар-кх цар хIама геттара тоадалар. ХIанз геттар хьалтьайваьв жерийIург, ерригачв юрто лоархIаш саг ма хилаарий цунах-м, тIаювха хача йоацаш хиннача Товмарзий воIах! Деррига а из юрта хиннe а вахa хургвaр из-м цигa, селхан мая цIей хиннадешарe. Дезача денoшка нах саьъердаш хул, дуаш-молаш хул. Тахан гаьнаш хургба уж, шоай цIатIара гIулакхаш деш хургба. Дуррал хургда тахан вахача. Укханна дола цIей хургда шийна езесичача кхалсагах кхетар.

Бараьъа дин-диннах дар дийхар Сердала. Дика-во хиннача водаш ца туллар мара тиллар шийн, лаьа яр йийхар гIоьтал. Лочкъаяь уала тепча кица йолла дага хиннавар из. Бакъда, дагаьььар. «Довнало а мича вода со, — лаьрхIар цо дагахь. — Дала ма дахьалда. Iаьдало из дIалоаце кийчча суд ма йий из». Кхаьла шалта юкъах хьоарчаярах кхоачам бир цо. Из тоаш а я формица йоагIаш а я. ЧIоагIа дика тоа бустамаш йолча маьша чокхеца кхаьла шалтеи тIехкаря.

Шийна хоачам хургбола ахча хиса а дита сов хургда аьнна хетар сесагатa дIадилла дIаделар цо.

— БIаргий са санна ахча лораде дезаш ха я вайна, тешаме дIадиллалахь из, — хьалхадаьнккар цо сесагага ше ахча дIалуш — Со хоатташ саг хуле воI волча вахав арга Iа. Мича вахаш, малагIа воI волча вахави даьпха дезац хьона.

— Из-и хьалха даха эшарар, — раьза хиланзар Макка. Хье цIа маца воагIаргва мукъах алал, аз сагот деригдоацаш... Коара хьайбаш а ма дий Iунал эшаш.

— ГIулакх чакхдаларга хьежжа хургда са цIавар а, — хоадам боацаш жоп делар цо сесага. — Дя, ши да доаяне кхы доакхаргдац хьона.

(ДIахододар аргIанара номера тIа хургда).

КЕРДА ФИЛЬМ

«СИБИРИАДА»

«Сибириада» яхача диъ фильмех латтача кердача кинокартино чуоа вай Даьхен дIаьха а чоалхане а дола истори. Укхаза буац Дунен хьалхара тIом, революци, граждански тIом, коллективизаци, индустриализаци, 30-ча шерашка хиина наьсовн къовсам. Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом, из тIом дIабаьнначул тIехьагIара вай халкъа вахар. Ала доагIа, социалистически Даьхен вахар эттa хиина доацилга. Къизача а бирсача а моастагIашца дира къовсам лоаттабеш хьадаьккхан дIачIоагIдаьи да вай, къахьегаш наьха, Iаьдал.

Цу диъ фильмах латташ долча кинороманa чулоацам гаьнарча СиберегIарча Елань яхача юрта хиннар дувцаш да. Цу юрта баха нах бIаьшерашка лоаш мехкдаьтта, гаь йовллача лаьтта бахий ца ховш баьхаб. СиберегIа лаьца дIавахийта саг мара нийслуш хиннавац. ХIаьта укх дунен юстарча кашкIога чу, далла а кхаьа я йицъенна уллача юрта Елане кхычахьара саг тIавоагIаш хиннавац. Эггара хьалха укх юрта бакъдолчун, сийг сегар ведда лела революционер Родион (артист М. Кононов) ва.

УагIаш чIоагIа тата деш сигала урагIа йодача мехкдаьтта кIежо, хьагуш болча цIера алано, хьувзаш болча кIуро хьалъюз экран. Гучадаьннад СиберегIара мехкдаьтта! Цу кадраша дIайоалалу «Сибириада» яхача киноэпопея хьалхара сери.

Укх киноэпопея турпалхой — хьалха дена баьха сибиркаш ба шоай даьнкара, даьдашкара юхейнса къаьнара традицеш лорееш.

Иштта, эггара къаьнагIа долча шин тайпах — СоломинагIарехи УстюжанинагIарехи латташ я юрт Елань. Соломина наькъан — дика бахаш, хьал-торо йолаш, хьалдаьра карадеара лорадеш, цун кхом беш ба. ХIаьта Устюжана наькъан бунтараш, дикачв хIаманга сатувсаш, дог доаяш, массаза а бакъдолчунга кхача гIерташ хаувоаш дол. Бакъда, уж шаккхе а тайпа эшаш да историга. хIарагс шо-шоай бакъдар да цар. къаьста йолче цхьан процесса ши оагIув я уж. Шоайла къувсаш, шоайла ца дезаш хьадоагIа уж ши тайпа. Бакъда, царех цаI ца хуле, вхала йиш йолаш дац шолагIа дар а. Цудукъа, цу шин тайпанна юкъерча къовсамех, цар лоахаш долча шо-шоай бакъдолчох латт цу кинокартина чулоацам.

Царех цаIаш Советски Iаьдал доаккхаш бирса латташ ба, хIаьта шоллагIбараш цу Iаьдалца къиза къовсам лоаттабеш ба. Царех хIарагар шийна бакъ хетачоа, шийдего къобалдечоа хьалхара шоай са дIалургдолаш ба, хIана аьлча, шо-шоай наькъ бакъболчарех цаI хеташ ба уж. Иштта ва артиста Шакуров Сергейс вайна вовзийташ вола Спиридон. Ше лелабеш бола наькъ харцахьа болга тIехьагIа кхетаду цо, бакъахьа наькъа тIа вала делал а хул. Киноавтораша хьагойт вайна чоалхане дола вахар, харц дар а бакъдар а къоастаде хьа деявал эшнига.

Лакха говзал йолча мастера мара оттае вIаштIехьдаргдоацаш йоккха полотно я из эпопея. Из деккхар дина кхоачаенадаьд режиссер Михалков-Кончаловский Андрей керте латтача кинематографистий коллективо. Фильма кертера тема — истореца а сага вахара а юкъе бола бувзам.

Цу киноэпопея тIехьарча фильмай керттера турпалаш — буровик Устюжанин Алексей, теплохода тIара буфетчица Соломина Тая, КПСС обкома секретарь Соломин Филипп. Устюжанин Алексея роль ловзаю Михалков Никитас. Iалаьмате хала, чоалхане вахар хиннад цун турпала. Шийн турпала сурт-сибат актеро дика гуча а доаних. Мел дукха халонаш, харцонаш шийн вахара наькъа тIа нийсъеннале а, ше саг волга цIаккха а диц ца деш, сагал доа па деш хьавоагIа Михалков Никита турпал. Цу гIулакхо цунна тIаоа массане а безам.

Цу дерригача фильма чулоацам боашхаш да КПСС обкома секретара Соломин Филиппа сурт-сибат. Фильма дувцаш долча вахаро шоаэтIкъа шу дIалоаш цо. Цудухьа из роль ловзаеча артиста хала да 20 шу даьнача эIамигача сага сурт-сибатегара даьнна вахара халонаш Iайша а хIанз патчахьалкхен деятель а волча сага сурт-сибатага кхача. Цудухьа Филиппа роль Iалаьмате йоархIаме я «Сибириаде».

Францерча Канн яхача гIоде хиннача дунен халкъашта юкъерча ткъаь шиъттаlегIча кинофестиваье «Сибириадана» сийлей йоаре къаьстта лаьрхIа йола преми.

Х. ТАЗУРКАЕВ,
кинопрокатa воккхагIа вола редактор.

СУРТА ТIА: фильма тIара цхьа кадр.

ЕКАШ Я ОРГАН

Хоза, дика кийчъяьр цу дийнахьа № 7 йолча музыкальни школа актови зал.

Электро - органа оазанех ладувгIа безам болаш мел вар чуца йоа йоацаш цIанк аьнна хьалйиза яр зал.

«Сибилань» - вокхача немецки композитора Иоганна Себастьяна Баха вахара а кхолламе а наькъах» лаьцача лекцега - концертага ладувгIа баьхка ба музыка езараш.

Сайре хьийкиллар хьахархочо Т. И. Чилоцкаес. Цо дийцар И. С. Баха сийдолча вахарах, баьъшар цун кхоллама никъ.

Концерт дIакьоа йолча хьахархочо Р. П. Тимофеевас дийцар дIадоккхаш йолча хIара композиторе произведенижанрах лаьца. Бах ваьхача бIаьшера хинна гIирс тIабийха, безам тIагIоргболаш дика дIадоккхар уж произведенеш школа дешархоша.

Грознерча музыка езараша ца байнача электро - органеца «Баха Анна Магдалене нотни тетрада тIара» 14 номер лекхар укхаза. Царел согIа, кхоачашйир Баха минуташ, полонезаш, маршаш, ареш. Къоначa музыканташа оттадеш хиннача концерта хIара номар Iалаьмате чIоагIа раьза болаш тIоараш деттаеш эзаш лушк тIашийдар концерте баьхкараш.

В. МАНДРИКИН.

СУРТАШ ТIА: концерт долча хана.

В.ЕЛИЗАРОВА сурт.

Доазол дехьара

1979 шера 2 декабре Лаосски Халкъа-Демократически Республика дезду ше хьахинна дзъ шу дизар. Цу шерашка мехка вӀашагӀъеллай 1600 совгӀа производственни юртбоахамаш кооперетиш. ТӀехь-тӀехьагӀа дукхагӀа бӀаргаго йиш я кхаьшна СССР-ой социалистически содружества кхыча мехкашен лаосски халкъа лоаттеш йола хӀанзара техника.

СУРТА ТӀА: Вьентьян яхача провинце кооперативни кхай тӀа.

КПЛ — ТАСС сурт.

АПН интервью

КАМПУЧИ КЕРДА ВАХАР ХЬАДЕШ Я

Керпаларий кепайоазон Агентства газеташ дешарий тӀеркам тӀабохийт СССР-ерча Кампуче Халкъа Республика чрезвычайни полномочни посола Ико Прасанта АПН корреспонденташа А. Оленскаш А. Карчанкнеи сиҥача интервьюна.

— ТӀеххьарча хана кӀезига арайийнад цаӀ шолагӀо хара а оц йола Кампучерча хьалий хьакъехьара сведенеш. Фу оалалургӀар хьога цу дахъе?

— Дуккьал дӀавла деаш да: кхачии проблема тха мехка хӀоко укх сахьате чӀоагӀа ира эттай. ХӀана хьахинней из? Малош ба цу гӀулакхи бокъонца бехке барш? Цу деша хьакъехьа дукха доацараш дуц, факташ харцахьйоах. Цу хаттарашта доли жоп дуккьал цаӀ мера хила йиш яц: бокъонца бехке бараш америски халкъо йохаяьнц палачий режимана эрте лаьттараш ба. ДӀадахача шера Пол Пота — Иенг Сари клико дута запасий ломкхи дакъа Китае дӀадахьийтар. ХӀьта из ховш дахь дале а ца ховш дах дале а укх шера 13 мае Бангкокера ше баьча хоама тӀа из баькъдир ЮПИ яхача американски агентства. ХӀьта шоаш шолехьа хьалхха палачаша приказ делар практически юхе мел диса хиина ялат довгале аьнна. Цу тайпара, хӀана кхачам продукташ кӀезига хилара, тха мехка уж чӀоагӀа ца тоъаш хилара бахьан из Пол Пота — Иенг Сари режимо йита тӀехьало я. Цар бехка тахан вӀалла тоъаш дац Кампуче кхачам продукташ меттел, юртбоахама инвейтарь, эттара чӀоагӀагӀа эшаш дола товараш а.

— Фу оалалургӀа хьога Советски Союзой кхыча социалистически мехкашеи Кампуче Халкъа Республикана дечи новкъосталах?

— Кампучи мукъияьккхачул тӀехьагӀа Халкъа-революционни совета, тха мехка деррига халкъа цахаддаш латт Советски Союза а социалистически содружества кхыча мехкий а оагӀорахьара чӀоагӀа гӀо. НРК хӀакъдехьа кхачай цу паччахьал кхенашнара 200 эзар тонн совгӀа кхачан продукташ, бӀаьш тоннаш медикаменташ. Уккала теттара лоархӀаме да из гӀо цхьаццхӀамига доргдоахаш а дӀадехош цхьакха политически хӀама доацаш а деш хилар. Цу новкъостало чӀоагӀа гӀо ду тхона Пол Пота — Иенг Сари режимо юхейита халонаш дӀалха. 1979 шера 7 январе къам-мукъадаккхара революци котъяьнначул тӀехьагӀа йоаца бисача йиъ миллион болча кампучийцашта кердача, пергӀатача вахара перспектива хьаелллелча, тха правительствана хьалхашка дукха тӀехьатетта йиш йоаца декхараш маьтторе. КӀезига къахьега дезаннар дилла а бахьача моттигашкара низагӀа кхычахьа дӀабахийта хиина мех цоош бахьача юха лӀа а боалабаь цига цирге вахар ӀодиллийтаргӀ. Сихха кхачон продукташца, медикаменташца гӀо де дезар бахача нахо, новкъостал де дезар доказдаь цӀеноош юхаметтаоттаде меттел, толхаьрь уялцӀено тоае а. Цуица цхьане сихха стимул яла езар керттерча юртбоахама культурий производство алсамъяккхара.

Правительство йолаолар мехка чура политически хьалаш сиххи нийсача новкъа тӀа дахара тӀадерзадаь гӀулакхаш де. Хьее йолайир халкъа Ӏаьдали органаш. Практически еррига уездашка, кхыметтел юрташка а, управлене моттигера органаш хержар, хӀьта тӀъесста провинцеи столицеи административни комитеташ хьайир.

ЛеррагӀа дӀадоладир моттигера промышленность юхаметтаоттаяре балхаш. ХӀанздехьа болх бе йоллепнай шовзткъа предприятиш. Дукха низ тӀеухийт электростанцеш, хиша Ӏалешбара системаш юхаметтаоттаяре.

Школашка занятеш дӀадоладай ши бӀаь эзар совгӀа депархочо. Тахан республикин дешара заведенешка балхаш деш 3700 хьехархо ва.

ХӀана укх сахьате дербаш деш 25 совгӀа больница я, хӀьта хӀана уж ерригача ткъестӀа провинце а я. Хоаш доаттча тайпара, Пол Пота — Иенг Сари режим йохаллехьа кӀеззига хьалхаӀаьдал цунна бе даьцо йолча хана болх беш хинача кхо бӀаьи шовзткъей иттанех цхьанихй а больница йнсанир мехке.

Юхаметтаоттадеш латт наькъашли хин транспорти. Дика тоа я яь кхыча мехкий кеманаш чуийде йоллейнай Кампангасом яха порт. Болх бе болабеннаб Камлантасам — Пномпень машинни никъ. Болх беш я рынкаш, хьайийллай погодаш. Лоацца аьлча, Кампучи юха сахьахха йоллейний, юха дахо доладеннад дукха хало лайна халкъ.

ХӀана укх сахьате мехка кулгалхошта хьалхашка боахама деккарел совгӀа халкъа Ӏаьдал лорадорен мохк полпотовски бандах юхедисарех цӀенбарен деккхараш эттал. Из деккхар толамца кхочашду Халкъа Кампуче гераьашларча низаша.

— Кхераме ларха йиш йолаш бий-теш полпотовски бандиташ?

— Ала дезаш да, цу бандай дукхагӀа дола дакъа хӀалакдаьд аьнна. ХӀана укх сахьате делаеш а алхха хьуйнашкей лоаман районашкен, эттара гаьнагӀерта нах бахача моттигашка тӀудулаш йола Пол Пото — Иенг Сари клина «карательни отрядех» юхедиса дакъа. Уж дехкашта гарел лдачо юртех, моттиги бахачо наькха хӀамаш, хьайбош кхуьв. Кампучийско - таиландски доазонех тӀех а дохкаш лати медикаменташи лоаттаду цу бандана. Са кертагӀдаккха безам ба пекихьа сийна империалистийн китайски гегемонистийн оагӀорахьара летташ материальни а моральни а гӀо дешаре. цу бандитий шоаш деш доли зуламаш де йиш хург ца хилар.

(АПН).

Индийски калейдоскоп

ДОГӀАЙ СЕЗОНЕ ЭТТА ЙОКЪАЛ

Муссонии догӀаш делха сезон укх шера Инде дукхагӀча районашта къизза йокъал я этта дукъала яьлар. Къилбаседерча штаташка Пенджабе, Харнаве, Уттар-Прадеше, Бихаре хишкарен ирригацишни гӀишлошкарев хиш кӀезигденнад. гӀувнаш лекъай.

Юртбоахама культураш кхоачача хана эттача йокъало доакка зе дир хьувкъама. Харианеи Уттар-Прадешеи юрта боахама министерства беча хоамагӀа, ахавел совгӀа дӀадийна дуген шекара эрзц байкаб.

Штатий правительствашоашта могар ду хьувкъам ца байтара: чӀоагӀа тӀахьожам оттабаьб паччахьалкхен ирригационни системашкара хий декъача. ахархой кхапкъа хий дехкара магистральни каналашкара хана отвоцаш ю.

Специалистаенга хетачох, цхьайолча районашка укх шеро хьувкъам лохлургба 25—50 процентага кхачалла.

* * *

КЕРДА МЕТАЛЛУРГИЧЕСКИ ГИГАНТ

Сиадешна кийчом баллаш деш латт Висакхапатнаме металлургически завод хьалъеча. Йоккхалга диллача Бхилаи Бокарои дӀаньчча кхоалагӀа йола завод хьалъеча технически новкъостал ду СССР-о. ГӀишло хьалъяра Андхра-Прадеш яхача штата правительства тьакъоастаяьча 330 эир йолча майда тӀа балхаш дӀадоладаьа. Укхала хьачудуллаш латт хий а электроэнерги я, лаьттан кӀалхара наькъаш дахкара инженерно-тохкама балхаш ду.

Висакхапатнамера завод Инде хьалхалаттачарех цаӀ хургьа. Цихаддаш болат Ӏоаттара хӀанзарча технологех пайда эцаргба укхаза. хӀаране боарам 3200 кубически метр а йолаш ши домна хьалъергьа. 1984 шера заводо хьаккхарг миллион тонн прокат дургьа мехка. Шера кхо миллион болат арадеца дезача проектин никаласшка завод дӀакхоачаргьа болх бе йоллена ши шу ишта.

* * *

БЕРА ХА ЙОЛА КЪАХЬЕГАМХОЙ

«Таймс оф Индиа» яхача газето беча хоамагӀа 5—14 шу даьнна индийски 16,5 миллион бер физически къахьегаш да. Уж городий улицашка фойна гуш доза кога гӀирс цӀенбу е гилеташ докха бераш хиниа Ӏац. Бераша къахьег юрта боахаме, текстильни а тхьамна а фабрикашкашкаш, къахьегама хьалаш, кӀаьдда аьлча. хила дезачарна юхе а дац. ВӀаь эзараш берки гӀона дола балхаш деш да. бӀаьхийча дезалашта а лавочникашта а чулатт.

Инде конституце а законодательства а берий къахьегамох пайда эцара регламентиш йоӀ а, маьхах бела боаца болхлой иза, эшаш бола предприниматели мичча бесса баьле а кӀалхара бувла царех. Баькъдар аьлча, законаша а фу зе йиш я официальни даннегӀа мехка бахача нахах 80 процент дувцилга доацаш геттара иъе хилча. Ишта эттача хьалашка дӀамигача къахьегамхоша доаккхар а дезалий бюджете хоалу: цхьайолча хана, дезалашта хьагӀадоагӀачох дийлагӀа дола дакъа да из.

И. АЛЕКСАНДРОВ. (АПН).

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

1 ДЕКАБРЕ

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 17.00. Х. Нуралиева цӀерагӀча театра «Шин аьлан Ӏу» яха спектакль. 19.00. Кагирхой салаӀара сайре.

Химикий культура Дворец. 12.00. «Марша доагӀалда хьо, Ӏа!» яха стихаш ешарий конкурс. 17.00. Духовой оркестро дӀалокх кокчийн гӀалгӀайн ашараш. 18.00. Социалистически яхье котбаьннараш хетадаь «Вай кӀира» яха радиожурнал.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 16.00. Бешамаш зеделерий университета заняти. 17.00. Атеистически фильмай кинофестиваль.

2 ДЕКАБРЕ

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 19.00. Кагирхой салаӀара сайре.

Химикий культура Дворец. 8.30. Черноречье поселкерча командай шахматех а шашках а ловзара яхьаш. 13.00. Болх беш хургда «Седкъилг» яха берий кинотеатр. Фаьлгий дуне тӀа никъбелга. 18.00. Социалистически яхье котбаьннарашта хетадаь «Вай кӀира» яха радиожурнал.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 13.00. Болх беш хургда «Космонавт» яха берий кинотеатр. 15.00. Берий художественни самодеятельноста концерт. 17.30. Культура ЦӀей художественни самодеятельноста концерт.

Просвещене балхахой ЦӀа. 16.00. Музыка езарий клуб «Шера ба хьо, со ваь мохк» яха Дахенах дола иллеш.

БОКЪОНАШ ТЕЛХАЯРЦА — ЛИРА КЪОВСАМ

Укх деношка правопорядок тоаярахи бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам чӀоагӀбарахи болча КПСС ЦК сопамца дукаденна долча партийни организаци декхарех дола доп дувлаш партийни собрани хилар Шелковской районерча Ленина цӀерагӀча колхозе. Колхозе социалистически доалахьа, правопорядок лораяра, бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам чӀоагӀбара дакъе долаш долча кхоачамбоацарашта критика яра керттера уйла тӀаьхнитар собрание къамаьлаш дахча коммунисташа.

— Колхоза ружкъа лечкъадеш моттигаш я вай колхозе, — аьлар механизатора В. Аксенова. — Эсала къовсам лоаттабу юкъара доалахье лечкъаерашца. Кхыметтел коммунисташа а къоалдеш моттигаш нийсъенна ванцига. Дукха ца йолцаш колхоза пол лочкъаяь водачарa гучаваьннав А. И. Топчаев.

Законаш хила доагӀарел дукхагӀа шоай доалахьара доахаш леладеш ба дукха колхозхой. ДарегӀа хьаийдеча колхоза доакъарашца цхоаб уж. Уж совленагӀа ца леладайтара хайра хӀама деш яц колхоза правлени, Кобинскии Шелкозаводскойи исполкомаш.

Колхозе во доал ду техникана. Машенаш коа. механизированни отрядашка лостам боацаш. ялат чуйицачул тӀехьагӀа хӀана а цӀеньякха латт уж.

Ишта бокъонаш телха ца яйтара болх тоабара даькъе еррига звеной кулгалхоша дизза дакъа лоацаш хилар КПСС ЦК сопам тӀа къахьегта лоархӀам беш долга белгалдаькхар дӀахо къамаьлаш дахча коммунисташи. Цу гӀулакха дикна толамаш дахкал колхозе.

Шоай коллективан вахар кхоарта доилаш, общественноста дукхаларa кӀамаш хьехула батьанаш дӀадахара дизза дакъа лоацаш хиларца масал доаледе нагардолаш ба № 5 йолча жа ферма заведующи Х. Г. Рубаев, мехотряди начальникаш А. Ф. Молотков, Л. Т. Овчаров. Цхьабакъда, правопорядок чӀоагӀьяра балха дакъа ца лоацаш бола кулгалхой а ба колхозе. Царех ба № 4 йолча мехотряда начальник Т. Н. Каменский, № 3 йолча жа ферма заведующи Н. Доржуев, гаража заведующи М. А. Бондаренко. Къахьегама дисциплина лоха я. бокъонаш телхаю цар кулгалдеча коллективашка.

Цхьаккха хӀама деш яц колхозера новкъостий суд, бокъонаш телха ца йитара балха йола совет, во болх беш я халкъа дружинаш.

Коммуниста В. А. Кубанкова ше къамаьл деш аьлар:

— Кортa бохабу маларах меларцен алкоголизмацеи лира къовсам лоаттабара гӀулакха чӀоагӀа уйла е еза вай. Маларан мелар бахьан долаш укх шера даккад 1200 сага-деноси. Хулиганство леларарах гӀод техад 31 сага. Царех ба нов. Плакеип, Побегайло, Чуванов, Садыков, Таушев, Экиев, Гамаев. Корта бохабу маларашмеларaш бувлац коллективаи собранешка, отрядий фермай советашка, цехови партийни организаций бюрошка.

Юкъара порядок вай колхозерча 49 саго толхарах укх шера милицера хоам баьб вайга. ХӀьта царех ялх дош мара дийцадац коллективе. ТӀехдаьккха маларащ меларашца къовсам лоаттабара юртий советашна вӀашагӀъехка йола комиссеш болх беш яц.

Бокъонаш телха ца йитара, дуламаш ца дийтара духьала къовсам лоаттабелга тоадара эерттӀа болх беш яц профком, профсоюза группаш, ВЛКСМ комитет, кхы йола общественни организацеш. Из доаа бокхача лоархӀаме хилар дувлаш, цу деших тоадам бола предложенеш толаш къамаьлъш дир И. П. Ревас, Д. И. Марышева, кхьболча коммунисташа. Общественна дукъалaрча гӀулакхашца къовсам лоаттабелга тоадара йола компресии план йийна а йийна чӀоагӀийр собране.

Е. ФАРНИЕВА.

В. И. Костыря

28 ноябре 58 шу доалаш вӀаьхха кхелхав хьалха партийни болхло хинна. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тӀема ветеран, 1942 шера денз КПСС член Костыря Василий Илларионович.

Нов. Костыря В. И. ваьв 1921 шера 5 феврале Саратовски областе гӀулакхерча сага дезале. Къахьегама никъ дӀаболабаьб буррув детача кхерамзлеи техника инженер волаш. Сийлахь боккха Дай-мехка тӀом болаш тӀом беча эсара мугӀарашка хиннав, демобилизаци яьчул тӀехьагӀа болх баьб парте райкома кадрай отдела инструктор, промышленно - транспортни отдела заведующи волаш, 1954 шера хержавар КПСС Старопромысловски райкома шолагӀча, хӀьта 1956 шера денз 1960 шерага кхаччалца хьалхарча секретаралла. ДӀахо йодача хана республика мехкдаьтта промышленносте тайп-тайпарча гӀулакхаш тӀа хиннав.

Лакха квалификаци йола специалист нов. Костыря еррига участкашка района мехкдаьтта доаха промышленность дегӀайоалара дӀатийлар дукха низ хьинари.

Дуккхазза хийржав халкъа депутатий Старопромысловски Совета депутаталла, исполкома членалла.

Даьхенна хьалхашка дина гӀулакхаш наргӀдувларах В. И. Костыряба еннай Дай-мехка тӀема 1 степена кхо орден, Дай-мехка тӀема II степена ордени медалаши.

Василий Илларионович Костыря, башха-дика коммунист, безамен наха гӀулакх де кийчен хинна новкъост вӀаьхха хава тха дегашка латтаргва.

Новкъостий группа.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

[illegible]

2 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

[illegible]

II ПРОГРАММА

[illegible]

РАДИО

1 ДЕКАБРЬ

[illegible]

11.40 — «Халкъа баглхбувцаманара аганаш» (гӀалгӀай меттала).

14.30 — «Театральни сезоно масалаш». Беседа (эрсий меттала).

16.00 — «Керда обрядаш — вахара юкъе» (нохчий меттала).

16.20 — «Музыкальни календарь» яхача наькъанара (гӀалгӀай меттала).

2 ДЕКАБРЬ

[illegible]

16.00 — «Къона тӀехьа» (нохчий меттала).

16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала).

18.00 — «ЦӀе сайгаш» (гӀалгӀай меттала).

18.30 — «Наьна доттагӀаш даьшта дола концерт» (нохчий меттала).

Хоттам

Тахан республике гӀоалеи Грознеи моркхаш а йолаш, деллъел тӀехьагӀа лаьгӀо догӀа а делхаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 2—7, Грозне 4—6 градус йоахал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмаси моркхаш а йолаш, кхоана лоа а делкаш, къилбаседа-малхбоалехьара секунде 5—10 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —3—8, дийнахьа —1+4 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

СУРТО БЕХК БУ

Тха фотокорреспондента Плиев Идриса даьккхача укх сурта тӀа гуш дар юрта йисте, наькъаш доацача, е хи йисте уцалаш йолчи нийсденна хӀама дац. Ер тайпа сурт наха каст-каста бӀарга в гуш шоллагӀа шу да Грозне Калинина цӀерагӀча поселке йоккхагӀъарех йолча Мичурина улица тӀа, эттара дукхагӀа нах кулаш а транспорт лелаш а йолча моттиге — тикашта хьал хашна, хий тоаде баьккха кӀоаг дӀа ца букъаш латта.

ДогӀа дийтхача кӀоаг а улица йоккха участок а хьайлайоаккхаш Ӏам отт укхаза. Цу хана дукхагӀа «случаи» кӀоаго машинаш. Тахан цо «лаьцар» гӀишлош хьалъеча чӀоагӀа эшаш йола, сихха цига дӀанхача лергаш йода подъемни кран тӀалатта автомашина я.

Цу гӀулакха башха сагота бац цигара дӀа лаьрхӀача бӀарча бӀаь метр а хургйоцаш уллача 7-ча домоуправлене кулгалхой, шоай белхагӀа кӀоаг бийна даттара ховшие а.

ФЕ ХИЛА

Укх тӀеххьарча хана городе дикка дукхагӀа хиннай наькха шоай доалахьа йолен паччахьалкхени транспорт. Цудухьа из, баькъдар аьлча, хье ца луш белгалдаьлар транспортаца дувзадённа наькъапка хула хатараш алсамдувларза.

ФунагӀа дехь а уж кӀезигдар духьа сахьата 40—50 километр мара гӀоргйоацаш машинаш лаьсагӀа делила оттадаьд Жуковске цӀерагӀа, Ленина цӀерагӀча улицашка, Орджоникидзе проспекте, Победа проспекте, Революце проспекте, Старопромысловске шоссе.

Цхьабакъда, цхьаболча водителашта уж гӀулакхаш лезаденнадац сиха делилга дийхкадолыыцехьа а. царех цхьабарешa шоош ма йолхха хехк цу улицашка гӀолла машинаш.

Массехк ди хьалха Ленина цӀерагӀча улицагӀа, хьалъяхна лдаш знакаш, лелаш гӀашлой боллашехьа а. Ше ма йоагӀа шиӀ ВАЗ-2101 хехка воагӀар Орджоникидзевски АТХ шофер Банхоев Хьамид. Путепровода дӀатӀакхача цхьа ткъаьитт - ялх метр мара ца висача хана духьала воагӀача машиний наькъа тӀа а ваьнне. цӀаьхха тормозаш тӀа ног тоӀабаьб цо. Циггача гӀоалдьина автомобиль духьала воагӀача ГАЗ-24 яхача автомашина тӀехкийттай.

Авари хиннача метте машина тӀа лъгӀа цхьа кхалкаг йийнай. хӀьта водитель шеи цхьаькха пассажири больнице бихьаб. ТӀехьагӀа гучадьяннача, водитель Х. Банхоев корта бохабу малар тоъал меша а эолаш вагӀав машин лехкаш.

Хьалхавалара бокъонаш гӀожагӀча тайпара толхаьяй Ростов — Баку бодача наькъа тӀа Наьсар Керте вадача К. С. Оздоева. Духьала йоагӀача КамАЗа тӀатехай цо машен. Водитель ше цигача вийнав, хӀьта пассажир чӀоагӀа воча хьал тӀа а волаш больнице вихьав.

Гуйран эзималахь къаьстта лоралуш хила беза мотоциклаш лехкаш бараш, хӀана аьлча мотоцикл цкъа-дале, чархаш тӀа сеца латтара машин санна чӀоагӀа яц. шоэлагӀа-дале, сухаль боарам тӀехоаьльча, хьалхавалара бокъонаш толхайича из тӀакӀалтӀала е цхьанахьа тӀакхета тарлу. Уж дерригa хӀамаш теркалдаьдан Дубовской станице вахача М. Мадагова. Шаьрача, тӀаьдача новкъа гӀолла воагӀаш мотоцикл сов сиха дакларах из юхакъоьла ца а могаш, кюветa чу тӀакӀалтӀа иккхав из. Цу дийнахьа тӀеххьара лаьна хиннай мотоцикл М. Мадагова.

Доккха хатар хинад Малгобек — Доланов бодача наькъа тӀа: Малгобекски автотранспортни предприяте доалахьара ГАЗ-24 яхача автомашина водитела Бараховa бийсаенна грейдера тӀатехай из. Авари хиннача метте вийнав водители ши пассажири.

ДӀадахача кӀиргӀа (22 ноябрера 29 ноябре кхаччалца) республике 43 авари лий 7 саг ве а вувл 17 сага човнаш а ец.

НГӀАССР МВД ГАИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместитела — 9-24-03; бехктокхана секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисьмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен ереи, шоаттен деношка

[illegible] «Грозненский рабочий» издательства типографи. Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 6825.